

MİMAR SİNAN

5. Türk Masonluğunun Nüfus
Coğrafyası Bölüm II .....Nail GÜRELİ
19. Quatour Coronati Locası İç Tüzüğü ... Mişel MARGULİES
22. Masonluğun Dehâsı ..... Raşid TEMEL
27. Gerçeğin Yolu ..... Enis ECER
35. Vicdan Özgürlüğü ..... Cevad Memduh ALTAR
41. Hürriyet ..... İsfendiyar AÇIKSÖZ
49. Taşın Sembolizması ..... Albert N. ARDİTTİ
62. Borcumuz ..... Raşid TEMEL
63. Fazıl Ahmet Aykaç'ın Tekris Celsesi Zaptı ... Suha UMUR
66. Olayların İçinden ..... Şahir ERMAN
67. Masonik Konferanslar ..... Şahir ERMAN
73. Franmasonluğun Bugünkü Büyük
Sorunları (Problemleri) ..... Mukbil GÖKDOĞAN
76. Aramızdan Ayrılanlar ..... MİMAR SİNAN
77. Ünlü Masonlar ..... Şahir ERMAN - Suha UMUR

MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.**

Şânı Yüce Kur'an, S. III. 139

Kapak kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET
Tel : 43 55 72 ✕ İSTANBUL — 1 9 7 9

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locasının
tarhi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına imtiyaz sahibi : Nafiz EKEMEN

Yazı işlerini fiilen idare eden : T. Zihni TARHAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR, PARA İLE SATILMAZ

1979

Nuruziya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel : 49 47 53

SAYI : 30

5. Türk Masonluğunun Nüfus
Coğrafyası Bölüm II .....Nail GÜRELİ
19. Quatour Coronati Locası İç Tüzüğü ... Mişel MARGULİES
22. Masonluğun Dehâsı ..... Raşid TEMEL
27. Gerçeğin Yolu ..... Enis ECER
35. Vicdan Özgürlüğü ..... Cevad Memduh ALTAR
41. Hürriyet ..... İsfendiyar AÇIKSÖZ
49. Taşın Sembolizması ..... Albert N. ARDİTTİ
62. Borcumuz ..... Raşid TEMEL
63. Fazıl Ahmet Aykaç'ın Tekris Celse-i Zaptı ... Sahir ERMAN
66. Olayların İçinden ..... Sahir ERMAN
67. Masonik Konferanslar ..... Sahir ERMAN
73. Franmasonluğun Bugünkü Büyük
Sorunları (Problemleri) ..... Mukbil GÖKDOĞAN
76. Aramızdan Ayrılanlar ..... MİMAR SİNAN
77. Ünlü Masonlar ..... Sahir ERMAN - Suha UMUR

**Usta mason tamamen kendinden emin
Kararlı, güvenilir ve samimi olmalıdır
O bundan hiç bir zaman pişman olmayacaktır.**

REGIUS' den

Türk Masonluğunun Nüfus Coğrafyası (Matrikül Hareketleri)

«TÜRK MASONLARI ARASINDA TEKRİR, GAYRİ MUNTAZAMLIK
VE DEVAM KONUSUNDA BİR ARAŞTIRMA»

Nail GÜRELİ

(Geçen sayıdan devam)

Matrikül hareketlerinde, ya da Masonluğun nüfus coğrafyası «erozyon» diyebileceğimiz sürekli kaymaların, eksilmelerin yanısıra, devam konusunun bugünkü pratiğini -sınırlı bir ölçüde de olsa- belirleme amacıyla bir anket yapmayı uygun gördüm. (*)

Bu ankete geçmeden önce, konunun mümkün olan çeşitli belgelerini biraraya getirmek amacıyla, daha önceki bir anket girişimini de buraya almak isterim.

(*) Bu anketin gerçekleştirilmesinde Ahmet Örs kardeşimin yardımlarına burada teşekkür etmek isterim. Ayrıca ankete yakın, içten ilgi gösteren eylemli ve eylemsiz sayın Üstadı Muhteremlere şükranlarımı sunarım. Özellikle Ankara vadisindeki kardeşlerimin ankete ilişik olarak gönderdikleri mektuplardaki hak etmediğim özendirici, güç verici övgülerini masonik hayatımın değerli bir anısı olarak heyecanla saklıyacağım. Matrikül hareketleriyle ilgili rakamlar konusunda değerli yardımları ve katkıları olan Büyük Loca sekreterliğindeki kardeşlerime ve görevlilere de teşekkürlerimi sunarım.

Büyük Locanın 1969 Genel Kurulunda «Masonluğumuzun daha dinamik ve yurt işlerine daha hayırlı bir hız içinde çalışmasını sağlamak» amacıyla yapılması kararlaştırılan anketin sorularına baktığımızda, bunda da devam konusunun önemli bir yer tuttuğunu görüyoruz. Ne yazık ki, bu anket gerekli ilgiyi görmediğinden sonuçlandırılmamıştı.

İki ayrı form halinde düzenlenen anketin birincisi Masonluktan ayrılmış olanları kapsıyor ve şu 16 soruyu içeriyordu :

- 1 — Masonluğa niçin girdiniz? Ne umdunuz? Ne buldunuz?
- 2 — Katıldığınız kardeş topluluğuna ısınamadınız mı?
- 3 — Devam etmemeniz vaktiniz olmadığından mıdır?
Yoksa ailevî ya da dinsel baskıların etkisi var mıdır?
- 4 — Malî külfetler ağır mı geldi?
- 5 — Dış hayatta Mason olarak tanınmanızın getirmesi muhtemel zarardan mı çekinerek ayrıldınız?
- 6 — Loca çalışmaları sizi sıkıyor muydu?
Nasıl olmasını isterdiniz?
- 7 — Haricî hayatta kardeşlerden ilgi görür müydünüz?
Tersine onlardan size bir zarar gelmiş midir?
- 8 — Kardeşlere herhangi bir sebepten dolayı kırıldınız mı?
İsim vermeden bunu açıklar mısınız?
- 9 — Kardeşçe bir arada geçen yemeklerin tertip ve şeklinden şikayetçi miydiniz?
- 10 — Loca çalışmalarına uzun müddet katılmayınca aranır mıydınız?
Kaç defa aranırdınız?
Mazeretinizi muntazam şekilde bildirir miydiniz?
- 11 — Locada herhangi bir göreve istekli oldunuz da seçilmediniz mi?
Terfileriniz zamanında yapılıyor muydu?
- 12 — Haricî hayatta aynı şartlar altında tercih hakkının gözetilmesinden alındınız mı?
- 13 — Masonluğun hayır işleriyle uğraşmadığından dolayı mı aramızdan çekildiniz?

14 — Bir Üstadı Muhteremin nasıl olmasını dilerdiniz?

15 — Yeniden aramıza katılmayı düşünür müsünüz?

16 — Yukarıda yazılı sorulardan başka sebepler var mı?

Kardeşlere gönderilen ikinci formdaki 12 soru da şöyleydi :

1 — Devamsızlığınızın sebebini açıklar mısınız?

2 — Vaktiniz yoksa, neden çalışmalara vakit ayıracağınızı bildirdiniz?

3 — Ailevî veya dinsel baskılarla mı karşılaştınız?

4 — Çalışmalar sizi sıkıyor mu?
Nasıl olmasını isterdiniz?

5 — İçeride veya dışarıda kardeşler tarafından herhangi bir haksızlığa uğradınız mı?

6 — Güç durumlarda kardeşlerden ilgi gördünüz mü?

7 — Kardeşlerden sizi inciten olmuş mudur?
Olmuşsa, isim söylemeden mahiyetini açıklar mısınız?

8 — Kardeşler arasında kendinizi yalnız hissediyor musunuz?
Yemekli toplantılardan şikâyetiniz var mıdır?

9 — Loca toplantılarına katılmayınca sık sık aranıyor musunuz?
Mazeretinizi muntazam şekilde bildiriyor musunuz?

10 — Kardeşlerinizden ilgi görüyor musunuz? Yoksa onlar mı sizden uzak duruyorlar?

11 — Herhangi bir göreve istekli oldunuz da seçilmediniz mi?

12 — Üstadı Muhterem olsaydınız, devamın sağlanması için ne gibi tedbirler alırdınız?

DEVAM KONUSUNDA BİR ANKET

Evet, 1960'lar sonunda duyulan bir gereksinmeyi, yaşanan bir rahatsızlığı, yapılan bir girişimi ve alınamayan sonucu böylece belirledikten sonra, şimdi bizim 1970'ler sonunda düzenlediğimiz kişisel; kişisel olduğu kadar da sınırlı ve iddiasız anketimize gelelim.

Anketimiz eylemli Üstadı Muhteremlerle eskiden Üstadı Muhteremlik yapmış olan kardeşlerimizin gözlemlerinden ve önerilerinden yararlanmak amacını güdüyordu.

Yeni kurulan Manisa ve Nilüfer Muhterem Locaları dışında Ankara ve İzmir vadilerindeki muhterem locaların yalnız eylemli Üstadı Muhteremlerine bu anket formundan gönderebildik. İstanbul vadisinde de iki muhterem loca dışında 30 muhterem locada eylemli ve eylemsiz Üstadı Muhteremlerin bir bölümüne bu anket formunu ulaştırdık.

57 muhterem locanın 27'sinden, eylemli ve eylemsiz 42 sayın Üstadı Muhterem çok değerli yanıtlar lütfettiler. Ayrıca kişisel görüşmelerle bazı sayın Üstadı Muhteremlerin görüşlerinden yararlandım.

Bir çok noksanları bulunduğu mutlak olan «amatörce» anketimiz şöyleydi :

Adınız, soyadınız, muhterem locanız : .....

Üstadı Muhteremlik yaptığınız yıllar : .....

Üstadı Muhteremlik döneminizde muhterem locanızın yaklaşık üye sayısı : .....

Görevde bulunduğunuz dönemde kişisel gözlemlerinize dayanarak ve yaklaşık olarak :

1) Genel olarak devamsızlık oranı : Yüzde .....

Devamsızlar :

A — Çıraqlarda yüzde : ..... B — Kalfalarda yüzde : .....

C — Üstatlarda yüzde: ... D — Üstadı Muhteremlikten sonra: ...

2) Sürekli devamsız kardeşler ne kadar zaman sonra tekrar devama başladı?

A — Altı ay sonra yüzde : ..... B — Bir yıl sonra yüzde : .....

C — İki yıl sonra yüzde : .....

D — Devamsızlığı iki yıldan fazla sürenlerin sayısı ( ) ya da yüzdesi ( )

3) Devamsızlığın nedenleri nelerdir?

A — Aradığını bulamamak (Düşündüğü ideallere göre Masonluğu zayıf bulmak, tatmin olmamak v.b.) yüzde : .....

B — Aradığını bulamamak (Sembolleri, ritüelleri yadırgamak, Masonluğu sevmemek, gereksiz saymak v.b.) yüzde : .....

C — Gündemi çok yüklü bulduğu için gelmeyenlerin yüzdesi: ...
Yaş ortalaması : ...

D — Gündemi zayıf ya da boş bulduğu için gelmeyenlerin yüzdesi : ...
Yaş ortalaması : ...

E — Görenek nedeniyle devam etmeyenler (Devam için taahhüt vererek giren yeni bir kardeşin ilk toplantılarda eskilerin devamsızlığını görerek buna uyması) : .....

F — Kişisel kırgınlık ya da küskünlük nedeniyle devamsızlık yüzdesi :
a) Çırakların yüzde : ... b) Kalfalarda yüzde : ...
c) Üstatlarda yüzde : ... d) Üstadı Muhteremlikten sonra: ...

G — Kişisel kırgınlık nedeniyle :
a) Başka locaya tebenni edenlerin sayısı : ...
b) Locanıza tebenni edenlerin sayısı : ...
c) Yeni loca kuranlar oldu mu? Evet : ... Hayır : ...

H — Seçim sonuçları nedeniyle :
a) Devamsızların sayısı ( ) ya da yüzdesi ( )
b) Başka locaya tebenni edenlerin sayısı ( ) ya da yüzdesi ( )
c) Locanıza tebenni sayısı ( ) ya da yüzdesi ( )
d) Yeni loca kuranlar oldu mu? Evet : ... Hayır : ...

4) Bugünkü gözlemlerinize göre localarda genel olarak devamsızlık yüzdesi : ...

5) Sizin gözlemlerinize göre devamsızlığın başka ve çeşitli nedenleri : ...

6) Devamsızlığı en az dereceye indirmek için neler önerirsiniz? ...

Örnekleme yöntemi için, hoşgörülü bir ölçüyle, yararlı sayılabilecek bu anketin en önemli bir noksanı da, eylemli ve eylemsiz tüm Üstadı

Muhteremlerle birlikte, devamlı ve devamsız her kardeşimize ulaşamamış olmasıdır. Ama kardeşlerimin bundan sonra bu eksikliği gidermede yardımcı olacakları ve değerli katkılarda bulunacakları umuduyla anketin dökümünü özetlemeye geçebiliriz.

Devamsızlığın genellikle çırak ve kalfalardan çok üstatlar arasında olduğunu görüyoruz. Genel devamsızlık ortalaması yüzde 40 olarak belirirken, bunun yüzde 35'ini üstatlar oluşturuyor. Bir başka dikkate değer bulgu da Üstadı Muhteremlik yaptıktan sonra devamsızlığın görülmesi. Kişisel gözlemler için bir parantez açarsak, üstadı muhteremlik ve nazırlık gibi görevlerde bulunduğu sırada aksaksız devam eden bir kardeşin, bu görevden ayrıldıktan sonra devamı akşamaya başladığına sıkça rastlıyoruz.

ÜSTADI MUHTEREMLİKTEN SONRA DEVAMSIZLIK oranı olarak yüzde 50'yi gösteren cevaplar anketin yüzde 14'ünü oluşturuyor ki, yine üstadı muhteremlik sonrasındaki devamsızlık oranı olarak yüzde 30-40'ı verenler de aynı düzeyde bulunuyor. Bu orana bazı localarda yüzde 60-70'e, hatta bir cevapta yüzde 90'a ulaşıyor. Bu arada üstadı muhteremlik sonrası devamsızlığının Ankara vadisinde az oluşu dikkati çekiyor.

Üstatlar arasındaki devamsızlığın önemli nedenlerinden biri olarak yaşlılığı ve hastalıkları belirtmemiz gerek.

SÜREKLİ DEVAMSIZLIĞIN ARDINDAN belirli bir zaman sonra toplantılara devama başlayan kardeşler arasında, genellikle 6 aylık bir ara başta geliyor. Yani 6 ay süreyle devam etmeyen, fakat sonra devama başlayan kardeşler görülüyor. Bir ya da iki yıllık aradan sonra dönüş oranı düşük. Buna paralel olarak, devamsızlığı iki yılı aşanlar var.

ARADIĞINI BULAMAMAK konusunda birinci neden (yani düşündüğü ideallere göre tatmin olamamak, çalışmalarını zayıf bulmak gibi nedenler) az farkla ağır basıyor. Masonluğu yadırgamak şeklindeki ikinci neden de hemen ardından geliyor.

Her iki nedenin kaynağında da, aday seçilirken Masonluk ilkelerine uygunluk konusunda titiz davranmamanın yattığı, anketin son bölümünde çeşitli nedenler ve öneriler belirtilirken ortaya çıkıyor.

GÜNDEM ile ilgili devamsızlık nedenlerine gelince, burada da az farkla, gündemi zayıf buldukları için gelemeyenlerin oranının önde

olduğunu görüyoruz. Gündemi çok yüklü buldukları için devamsızlık gösterenlerin yaş ortalamaları 60 dolaylarında iken, gündemi zayıf bulanların yaş ortalaması değişkenlik gösteriyor, fakat 50 dolaylarında beliriyor.

GÖRENEK, yani yeni kardeşlerin eskilerin devamsızlığını görerek çalışmalara katılmayı aksatmaları oranı, devamsızlar arasında ortalama yüzde 15 gibi bir ölçüye varıyor.

KİŞİSEL KIRGINLIK ve seçim sonuçlarının devamı etkilemesi gibi bir nedene de bazı localarda yüzde 5 ortalamasında ve genellikle yakın zamanlarda rastlıyoruz. Ve bu tür devamsızlar arasında, üstat derecesindeki kardeşlerimiz üst sırada geliyor.

BAŞKA LOCAYA TEBENNİ konusunun da, kişisel gözlemlere dayanarak, az bir oranda da olsa varlığını görüyoruz.

ÇEŞİTLİ NEDENLER

Anket formunda yer alan yukarıdaki nedenlerin dışında, üstadı muhteremlerin cevaplarında önemli devamsızlık nedenleri belirtilmiş bulunuyor. Bunları «en çok belirtilme», «üzerinde en çok birleşilme» özelliğini gözeterek şöyle sıralayabiliriz :

1 — Masonluk hakkında yeterli bilgi sahibi olmadan adayların Masonluğa alınmaları ve bu nedenle Masonluğu gerektiğince anlayamamaları.

Bu konuda, eylemli ve eylemsiz üstadı muhteremlerin görüşlerinden bazı alıntılar yapmak isterim. İşte bir kaç örnek :

— Masonluğu bir yardım kuruluşu olarak görüp bu tür çalışmalarını bulamayınca hayal kırıklığına uğramak devamsızlığın başlıca nedeni oluyor.

— Çıkar düşüncesiyle gelenler aradığını bulamıyor.

— Teklif ve tahkikatların Localar Genel Tüzüğündeki ilkelerden sapıtılmış olması.

— Bazı meslek mensuplarının Masonluğu terfi aracı olarak görmeleri.

— Devamsızlığın en önemli nedenlerinden biri kardeşlik birliğimize

katılanlara Masonluğun ne olduğunu tam olarak anlatamamızdır. Hatta eski Masonların çoğunun bile bu konuda değil başkasını, kendini bile tatmin edici bilgiye sahip olmadığı bir gerçektir. Kafalara takılan sorular cevapsız kalmakta, teorik bilgilerin hayata adaptasyonunda güçlük çekilmektedir. Bir diğer neden, localarda düzenli bir Masonik eğitimin uygulanmamasıdır. Plansız programsız bir eğitim kişiye Masonluk mesleğini öğretmez ve kişi de o mesleğin gereklerini yerine getiremez. Bu da kişide bir kaos ve bunalım, bunun yanında mesleğimizin anlamsızlığı, gereksizliği v.b. düşünceleri doğurabilir. Masonluğun geleneklerinin ve prensiplerinin uygulanmasında birlik sağlanamadığı sürece kişiler mesleğe adapte olamazlar.

— İlk girişte seçimin iyi yapılmaması, arkadaş, akraba, kardeş, ticarî ilişki, iş ortaklığı gibi duygusal ve menfaat bağları vasıtasıyla, zorlamayla alınmış bir çok kardeş kopuyor. Hatta kötülemeli bir davranışla...

2 — Başta gelen ikinci neden olarak kardeşlerin ve envârın ilgisizliği devamı olumsuz yönde etkiliyor. Envârın tüm kardeşlerle özellikle çıraklarla diyalog kurmaması, başka locaların çalışmalarına da katılma konusunda önyak olmaması, ritüelik toplantılar dışında toplantılar düzenlenmemesi bu konuya ilişkin devamsızlıkların nedeni olarak belirtiliyor.

3 — Üçüncü önemli konu gündem. Anket formunda bu konudaki sorulara verilen cevapların dışında, devamsızlığa neden olarak ayrıca şu noktalar belirtiliyor :

— İdarî işler gündemde fazla yer tutuyor.

— Gündemler monoton, ya da bir başka üstadın deyimiyle «sabit» oluyor.

— Konferanslar ilginç olmuyor, genellikle sıkıcı ve uzun oluyor.

4 — Yaş ortalamasının zamanla yükselmesi ve hastalıkların artması.

5 — Kentin büyüklüğü ve trafik sorunu.

6 — Hafta içinde, toplantı saatlerine önemli sportif olayların raslanması ve TV'nin etkisi.

7 — İş çevresinin baskısı ve aileyle ilgili nedenler.

- 8 — İş toplantılarının ve gezilerinin ayarlanmaması. Toplantı günlerinin iş koşullarına uymaması.
- 9 — Maddi ve parasal nedenlerin ağırlığı. Aidat ve yemekli toplantıların yük olmaya başlaması.
- 10 — Geçiş ve yükselişlerin zamanında ve özenle yapılmaması.
- 11 — Kardeş sofralarının hem kalitesi, hem havası yönünden değişmiş olması.
- 12 — Masonluğu her kardeşin kendi anlayışı yönünde değerlendirmesi.
- 13 — Lokalin sapa bir yerde bulunması ve otopark olmayışı.

ÖNERİLER

Devamsızlığa gerekçe olarak belirtilen nedenleri böylece sıraladıktan sonra, devamsızlığı en az düzeye indirmek için eylemli ve eylemsiz üstadı muhteremlerin görüşlerini, yine aynı şekilde, yani üzerinde en çok birleşilenlere göre sıralayarak aktaralım.

1) Teklif edilecek yabancılar üzerinde çok titiz davranılmalıdır. Bu konudaki ayrıntılardan bir iki kısa örnek şöyle :

- İstekli, kendi içinden gelen hevesle girmek isteyenlere özen gösterilmeli.
- Eş dost teşviki ile girme önlenmeli.
- Masonluğu anlamış ve idealine inanmış kişiler alınmalı.

2) Soruşturma derinlemesine ve titizlikle yapılmalı. Kısa zamana sığdırılmamalı.

- Yabancıya Masonluk hakkında verilecek bilgiler gerçekçi olmalı, Masonluk fazla idealize edilmemelidir.
- Masonluğun bir çıkar kuruluşu olmadığı vurgulanmalıdır.

3) Loca toplantıları dışında kardeşlik ilişkileri geliştirilmelidir. Gelmeyen kardeşler mutlaka aranmalı, telefon zinciri işletilmelidir. Ritüel toplantılar dışında sohbet toplantıları düzenlenmelidir. Kardeşlerin özel günleriyle ilgilenilmeli.

4) Gündeme dikkat edilmelidir. Localarda Masonik eğitime önem verilmelidir.

— İdari toplantılar ayrı bir günde olağanüstü olarak yapılmalıdır.

— İlginç konferanslar, paneller düzenlenmeli, genç kardeşlere konuşma olanağı verilmelidir.

— Kardeş sofralarına ritüelik bir anlam kazandırılmalıdır. Güncel sohbetler bu sofralarda yapılmalıdır.

5) Localar Genel Tüzüğünde devamsızlığı önlemek amacıyla güden değişiklikler yapılmalıdır. Özellikle ilk yıllarda localara bu konuda karar alma olanağı verilmelidir.

6) Önce görevlilerin kusursuz devamı sağlanmalıdır. Envar her toplantıda eksiksiz bulunmaya özen göstermelidir.

7) Locaların dışında hemşirlerle birlikte ve hemşirelerin kendi aralarında toplantılar teşvik edilmelidir.

8) Büyük Loca görevlileri locaları ziyaret etmelidir.

— Müfettişlerin localara sürekli devamı sağlanmalıdır.

9) Envar gençlerden seçilmelidir.

10) Masonluğa gençlerin alınmasına öncelik tanınmalıdır.

11) Yoğun iş sahiplerinin alınmasında dikkatli olmalıdır, devam edemeyeceği belli olanlar alınmamalıdır.

12) Localar arası ilişkiler ve ziyaretler sıklaştırılmalıdır.

13) Locaların matrikülü belirli sayıyı aşmamalıdır.

14) Yazışmalar kırııcı olmamalıdır.

15) Toplantılara ilişkin kıyafet ve öteki töreler ciddi biçimde uygulanmalıdır.

NEDENLER VE ÖNERİLER ÜZERİNDE DÜŞÜNCELÉR

Yukarıdaki nedenlerin ve önerilerin ışığında, 19 yılın gözlemlerine dayanan kişisel görüşlerimi de kısaca belirtmek isterim. Önce şu anımı, ya da özelliğimi belirteyim: Ben de bir yıla yakın bir zaman süreklili

devamsız olmuş bir kardeşinizim. Masonik yaşamın ikinci yılında bu devamsızlığı yaşadım.

Bir özürüm nedeniyle bir ya da iki toplantıya gitmemiştim. İş hayatımda bazı sıkıntılarım vardı. Baktım ki, arayan soran olmadı, kimse ilgi göstermedi. Biz eziklik, bir yalnızlık, bir yabancılık duydum. Toplantılara gitme isteği içimde küllendi. Sonra iki kardeşimin aydınlatması ve sıcak ilgileriyle tekrar devama başladım ve o günden bu yana, bildiğiniz gibi, devamı iyi sayılan bir kardeşinizim.

Bugün aynı durum olsa, aynı devamsızlığı göstermeyeceğimi de biliyorum artık. Olaya bir başka açıdan bakıyorum.

Aranmak, ilgi ve yardım beklemek insanoğlunun doğal bir güdüsü... Güzel bir şey. Ama bir yerde insanın zaafı, insancıl ve toplumsal eksikliği... Aslında toplumsal ilişki olması bakımından bir çelişki gibi görünmüyor, ama değil... Maddî olmasa da manevî çıkara dayanan bir düşünce ve duygu karışımı; bu tek yanlı ilgi beklemek...

Bir şey beklemeden, karşılıksız ve koşulsuz gelmek, gelebilmek... önemli ve güzel olan bu.

İnsanları Mason da olsa, kardeş de olsalar oldukları gibi kabul edebilmek ve kendi kendini yenmek, Masonluğun insanlık mabedi inşasında karşılıksız hizmet ilkesine daha uygun düşen bir davranış değil midir?

Bu madalyonun bir yanı, kişisel yüzü.. Bir de öbür tarafı, kolektif yanı var.

Bir ham taş olarak aldığınız, insanlık tarihinin en yüce, en güzel ülküsüyle yontmak, yoğurmak üzere aldığınız bir insanın, insancıl eksikliklerini akıldan çıkarmayacaksınız.

Gelmeden gideceksiniz ki, O aranmadan gelmesini öğrensin.

Özellikle ilk dönemde bu yakın ilginin gösterilmesi gerekli. Bu ilgiyi localardaki çalışmalarda ve dışarda göstermez, kardeşinizle hemhâl olmazsanız, onu eğitmezseniz, ki bu cümlemizin de kolektif bir eğitimidir, öncelikle siz kusurlu olursunuz. Bu sıcak ilgi sayesinde loca canlılık kazanır, Masonluğun o eşsiz ülküsünü hayatın içinde yaşatır. Yoksa, bu ilgiyi; ilgi değil çalışma bu; bu çalışmayı bir yana koy, kardeşini kendi haline bırak, ondan sonra tepkiyi göster, niye devam etmiyor diye üzül, hayıflan...

Bence bu haksız bir davranış. Ama bugünkü «devam» sorunumuzun temelinde yatan rahatsızlıklardan başlıcası da bu..

Bu rahatsızlık nerden kaynaklanıyor?

Devam için yukarıdaki bütün çaba, Masonluğa yatkın diyebileceğimiz hamurdaki kardeşler için. Bir de Masonluğa, yine yukarıda sıralanan çeşitli ve masonluk dışı nedenlerle girmiş olanlar varsa, bunlara bu çabanın hiçbir etkisi olmuyor. Kopup gidiyor. İşte bunun için gayri muntazam ilânları, istifalar yüksek değil mi?

Derdin kaynağı burada karşımıza çıkıyor: Yalnızca çoğalmak düşüncesiyle ve bir oranda da Masonik değer ölçülerinden çok, dış dünya yakınlarının, dostluk ilişkilerinin etkisiyle dış dünyada yeterli ve olumlu sayılan yargılarla yeni üyeler alıyoruz.

Ve kaçınılmaz sorun, bir kısır döngü olarak karşımıza çıkıyor. Titiz bir sorumluluk göstermeden üye almanın nedenleri konusunda iki izlenimimi belirteceğim. Elbette çoğunluğun değil, ama bir kısım üstadı muhteremlerin, «kendi döneminde şu kadar çok tekris yapmış olmanın» övücünün tatlı sıcaklığına kapıldığını sezmişimdir. Ve duymuşumdur ki, bazı muhterem localarda, giriş harcı yoluyla locaya gelir sağlamak düşüncesiyle tekrisler yapılmıştır.

Kardeşlerim bağışlayın; konuyla ilgili acı-tatlı mümkün olduğu kadar çok gerçeği saptamak için bunları belirtiyorum. İstiyorum ki, gelecek kuşaklara 1970'lerden bazı çizgiler kalsın. Hiç gocunmadan, severek, hoşgörülle bunu istiyorum.

Bir nokta üzerinde daha durmak isterim. O da şu :

Bir yandan devam şart diyoruz, taahhüt alıyoruz; öte yandan devamsızlık, aidatını ödemediği sürece devamsızlık, Masonluktan çıkarılma için bir mutlak gerekçe sayılmıyor. (*)

Devamsızlık öteki ülkelerdeki uygulamalarda da kesin bir «müeyyideye» bağlanmamış. Ama devam şart. Nasıl şart?

İşte devam kavramı üzerinde çelişki gibi görünen bu düğüm açıldığında, sorun da çözümlenmiş olacak galiba.

(*) Devam konusunda tüzükteki değişiklikleri karşılaştırmak için 1959 basımı Localar Umumi Nizamnamesi ile 1972 basımlı Localar Genel Tüzüğüne bakılabilir.

Devam, bir ceza koşulu getiren bir yükümlülük değil. Böyle olmalıdır da... Ama devam, manevî koşulu kendiliğinden olan Masonik bir şarttır.

Bir başka deyişle, hoşgörü ile disiplin arasındaki dış görünüşteki çelişkiyi uyumlaştırdığımız gibi, devam ile devamsızlık arasındaki çelişki görüntüsünü gidermektir bunun yolu. Hoşgörü elbet dış dünyanın hoşgörüsü değil, Masonik hoşgörü. Disiplin de öyle, Masonik bir disiplin. Devam da öyle: Masonik anlayışta bir devam kavramı. Bu da insanın içinde olur, ama yoğrulur, ya da ham taş gibi yontulur.

Tekliflerimizde ve soruşturmalarımızda ham taşı seçerken titiz ve özenli davrandığımızda, devam sorununa bakış açımız değişecektir, ya da «**devam sorunu**»nun bize duruş yeri değişecektir. Çünkü artık, devam ya da devamsızlık kişisel değerlendirmelerden kurtulacaktır.

Cevabını sona bıraktığımız bir soruyu şimdi hatırlayalım :

«Bir Masonun Mason kalması için devam şart mıdır?»

Bir görüş şudur: Bir insan hakça Mason olmuşsa, fakat sonra işi ve bulunduğu toplumsal yer bakımından devam olanağını bulamıyorsa, ama öteki yükümlülüklerini ve görevlerini yerine getiriyorsa, O'nun Masonluğunu geri almak doğru olmaz. İyi bir Mason her zaman Masondur ve Masonluğa yararı vardır.

Evet, bu bir görüştür. Ve amaçladığı alana giren kardeş sayısı, sınıırım ki, bugünkü devamsızlık oranı içinde oldukça küçük bir yer tutmaktadır.

İlke yönünden ve düşünsel açıdan doğru görünen bu anlayış, şu ünlü örneği akla getirmektedir: Amerika'da dünyanın en ünlü eserlerinin bulunduğu müze yanıyor. İçerde bir zenci çocuk kalmış. İki seçenek karşısındasınız: Ya yalnızca zenci çocuğu kurtaracaksınız, eserler yanıp gidecek. Ya da eserleri kurtaracaksınız, zenci çocuk yanıp ölecek...

Hangi yolu seçersiniz? Elbette zenci çocuğu.. Ve gerekçe olarak derler ki: «Yarın bu çocuğun bir Leonard de Vinci olmayacağını kim öne sürebilir?»

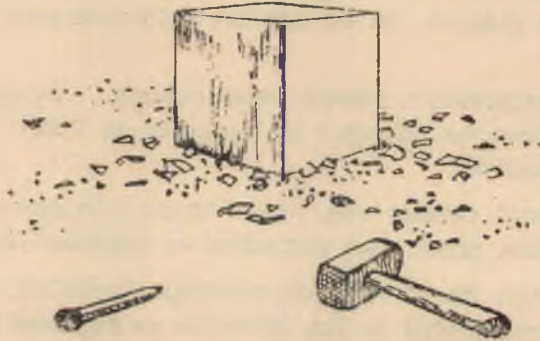
Doğru!. Leonard olmasa bile, insan hayatı yönünden, insancıl düşünce yönünden güzel.. İlke yönünden ve düşünsel açıdan doğru.

İyi bir Masonun da yalnızca devamsızlığı yüzünden Masonluğunu geri alamazsınız görüşü de ilke yönünden ve düşünsel açıdan doğru.

Bu doğruyu koruyalım, bağlı kalalım.

Hiçbir zenci çocuğu feda etmiyelim. Ama hepimiz de birer zenci çocuk kesilmeyelim ve hergün de müzelerin yandığını varsaymayalım!...

(Geçen sayıda yayınlanan birinci bölümde sözü edilen bütün muhterem localardaki matrikül hareketlerini yaş ve meslek gruplarına göre gösteren listelerin tamamı gelecek sayıda son bölümde yer alacaktır.)

2076 Sayılı Quatuor Coronati Locası iç Tüzüğü

(Mart 1975'te Tadil Edilmiştir)

Çeviren : Mişel MARGULİES

Giriş

Loca, gerekli edebî, artistik veya ilmi seviyeye sahip ve Loca tarafından okunmak veya yayınlanmak üzere kabul edilmiş bir etüd hazırlamış olan Kardeşlerin bir araya gelmesi için kurulmuştur. Yukarıda konu edilen etüdün kabulü, kendi başına, Loça üyeliğini tazammun etmez.

1. — Loca, Londra'da, Great Queen Street'te Freemasons' Hall'da toplanacak, ve Şubatın üçüncü Perşembe, Mayısın ikin-

ci Perşembe, Haziranın dördüncü Perşembe ve Eylül ile Kasımın ikinci Perşembe günleri resmî celse aktedecektir. (Böylece Haziran ve Kasım celseleri, Vaftizci Aziz Yohanna ve Quatuor Coronati (24 Haziran, 8 Kasım) Festival tarihlerine mümkün olduğu kadar yakın olmaktadır.

2. — Üstadı Muhterem, Hazine Emni ve Koruyucu, her sene Eylül ayı resmî celsesinde seçilir.

3. — Yeni seçilen Üstadı Muhterem, kasım ayı resmî celsesinde is'at edilecektir. Bunu ta-

kiben kendisi, diğ er görevlileri tayin ve is'at eder.

4. — Loca üyeliğine namzetlerin kabulü, İngiltere Birleşik Büyük Locası Anayasası şartları dahilinde yapılır. Ancak namzedin skrüteninde, bir menfi oy namzedin reddine sebep olur.

5. — Yönetim Kurulu aşağıdaki üyelerden teşkil edilir :

Üstadı Muhterem, Locanın ve Locadaki Önceki Üstadı Muhteremler, Loca Görevlileri, ve her sene Eylül ayı resmî celsesinde, Loca tarafından seçilen üç üye. Beş üye nisab teşkil eder.

Yönetim Kurulu Loca demirbaşı ve yönetimi konularını idare eder,

Yönetim Kurulu, Loca hazinesini, yatırımlarını ve iş konularını tetkik etmek üzere, her sene Locanın Şubat celsesi günü toplanır.

6. — Her sene, 31 Ekim itibariyle hazırlanıp usulünce kontrol ve tasdik edilen Loca hesaplarının bir kopyesi, Şubat celsesinden en az 14 gün evvelinden bütün Loca üyelerine verilir.

Çekler ve diğ er müsaade edilen evrak, hem Hazine Emini hem de Yönetim Kurulu üyeleri ara-

sından Loca tarafından seçilen dört üyeden biri tarafından müştereken imzalanır.

7. — Üyeler aşağıdaki ücret ve aidatları ödemekle mükelleftir :
Tekris : £ 105.00 Peşinen ödenir
Tebenni : £ 6.50 Peşinen ödenir, ve ilaveten ilk senenin aidatı ödenir

Senelik Aidat : £ 4.00 Her sene 1 Kasım'da peşinen ödenir

Loca üyeleri ve ziyaretçiler tarafından ödenmesi gereken ziyafet ücreti, maliyetine tahsil edilir.

8. — Loca kütüphanesi yalnız danışma maksadiyle kullanılabilir. Ancak, Üstadı Muhterem veya Sekreterin izni ile, Loca üyesine evde okunmak üzere verilebilir.

9. — İngiltere Birleşik Büyük Locası Anayasası şartları mahfuz kalmak şartı ile bu İctüzü gün tümünün veya maddelerinin tadilatı yalnız aşağıdaki şekillerde yapılabilir :

a) Teklif edilen tadil veya tadiller, Locanın resmî bir celsesinde yazılı olarak takdim edilir.

b) Teklif, ya bir sonraki resmî celsenin, yahut bu maksatla tertip edilecek olağanüstü celse gündemine alınır, ve o celsede Locanın oyuna sunulur.

c) Yukarıda gösterilen şekilde

sunulan tadil teklifi, oy veren üyelerin ekseriyeti lehte oy verdikleri takdirde kabul edilmiş

olur. Fakat tatbikata konulması, P. S. Büyük Üstadın onayına bağlıdır.

7 Mart 1975 tarihinde Loca resmî celsesinde kabul edilmiştir.

R. A. Wells (imza)
Üstadı Muhterem (V.)

C. N. Batham (imza)
Sekreter (V.)

P. S. Büyük Üstat adına onaylandı.

Londra 10 Nisan 1975

J. W. Stubbs (imza)
Büyük Sekreter

Masonluğun Dehası (1)

Çeviren : Raşid TEMEL

İnsanoğlu devirler önce barbarlıktan kurtulup organize dernekler oluşturmaya başladığından beri, bunları idare etmek için kurduğu hükümetler ve sosyal düzen devamlı değişikliklere uğramıştır. Aileler kabileler olmuş, kabileler klânlar olmuş, klânları milletler olmuştur, şimdide Birleşmiş Milletler vardır.

Yazılmış tarihlerde değişme ve gelişmeler bütün devirlerde günün konusu olmuştur. Bu nedenle hükümetler ve müesseseler daha karışık bir duruma gelmişler ve idareleri daha da güçleşmiştir.

Ama bugün karşılaştığımız karışıklık ve değişiklikleri insanoğlu, hiç olmasa bile, nadiren görmüştür. Toynbee 'A Study in History' adlı yapıtında tarihleri boyunca insanlar ve uygarlıklar tarafından etkisinde kalınan «sıkıntılı devirler» den söz etmektedir. Böyle bir zamanda yaşadığımızı dair ortada açık deliller vardır. Sıcak ve soğuk zıtlasmalar Dünya üzerinde kaynaşmakta ve felâketli çekişmelere yol açmaktadır.

---

(1) ABD Kuzey Jüridiksiyonu eski H.B.A. Newbury K. in New Age dergisinde yayımlanan yazısı.

Bu «sıkıntılı devirler» olan 20. yüzyılda Masonların Dünya üzerindeki insanlara verecek çok şeyi vardır. Gerçekte bizim Masonik öğretilerimiz ve felsefemiz bilhassa böyle zamanlar için çok uygundur. Evrensel kardeşlik anlayışı üzerine kurulmuş, kuvvetli bir dinsel temeli ve kişisel ahlâk kuralı olan Masonik öğretiler, ihtirasları durdurmayı, anlaşma arzusu yaratmayı, çevremizde ve memleketimizde milli ve evrensel bir iklim meydana getirmeyi amaçlar.

Bugün yaşadığımız bu sıkıntılı devirde bütün Masonların ve onun ileri gelenlerinin iyi niyet ve anlayış yoluyla Kardeşliğin yayılmasına çaba harcamaları lâzımdır. Sadece bizim Kardeşlik çevremizde değil, heryerdeki bütün insanlar arasında.

İş organizasyonlarımızda devamlı olarak öğretim, hareket ve ilerleme yönleri arıyoruz. Sonrada bunları programlıyoruz. En başarılı işler bu çabalar altında oluyor. Öyleyse kendi kendimize soralım, başarılı olduğundan şüphemiz olmadığına göre, Masonluğun başarısının sırrı nerede dir? Biran durup düşünelim, 250 yıl evvel bir avuç insan Londrada bir tavernde bir organizasyon kurmak için toplanıyorlar ve bu organizasyon Avrupaya, Amerikaya ve bütün Dünyaya yayılıyor. Bugün Dünya üzerinde milyonlarca Mason vardır. Biz Masonlar Dünyanın en eski ve en itibarlı Kardeşliğini meydana getirmiş bulunuyoruz. Bukadar uzun bir sürede devamlılığını yitirmemesi çok büyük bir başarıdır. Şüphesiz daha başka insan grupları da, 250 yıl evvel Londrada olduğu gibi, organizasyonlar kurmuşlar ama bunlar kısa sürede dağılmış ve yok olmuşlardır. Masonluk ise büyük bir canlılıkla günümüze kadar gelmiştir.

Masonluğun başarısının sırrı nerede yatar? Bu Kardeşlikte ne vardırki Dünya üzerine yayılmış ırk, din, tarih ve kültür açısından birbirine zıt görüşleri olan kimseleri biraraya toplayabiliyor? Masonluğun özelliği nedir? Kardeşliğimizi insanlığa hizmet yolunda daha etkili yapmak için ne yöne çaba harcamalıyız?

Eğer bu soruyu Dünya üzerindeki Mason ileri gelenlerine sorarsanız birçok cevaplar alacaksınız. Bazıları örneğin Amerikada yapılan büyük yardımlardan sözedecektir. Bazıları ise onun kuvvetini ve başarısının sırrını organizasyonun sıkı sıkıya örgütlenmiş yarı kapalı bir dernek olmasında arayacaklardır. Daha başkaları da sorunun sırrını öğretilerimizin yüksek ideallerinde ve felsefesinde bulacaklardır.

Hiç şüphesiz bunların hepsinin yıllardanberi süregelen başarımızda bir yeri vardır. Ama Masonluğun eksilmeyen gücünün ve canlılığının büyük sırrı onu evrenselliğe götüren ve sürekli yapan şeyin yardımlarımız, yarı kapalı dernek oluşumuz, öğretilerimizin yüksek idealleri ve felsefesi olmayıp, sadece **Loca üyelerimizin her birinin bu öğreti ve felsefeleri uygulamalarıdır.** Masonluğun gerçek sırları, geçmişte ona kuvvet veren kardeşçe şeylerin yapılmasını sürekli uygulayan üyelerimizin kalplerinde ve kafalarında yerleşmiştir.

Kapalı kitap lejandını hepimiz biliriz. Bunda yemin kürsümüz üzerindeki Kutsal Kitapta olduğu gibi ilham verici anlamlar bulunabilir. Ama bu kitap açılmazsa zamanla çürüyüp toz olacak ve anlamları kaybolacaktır. Kitap ancak açıldığı ve anlamı kavrandığı ve incelendiği takdirde öğretir ve ilham verir. Bizim Masonik öğreti ve felsefemiz de işte böyledir. Bunlar idealist üründür. Her sosyal kuruluşun yararlanması için temel niteliktedir. Masonluk kesin olarak bu idealizmde kurulmuştur.

Ritüellerimizde bunun zengin anlatımları vardır. Üyelerimiz faziletli olmak için yemin etmiş ve bu yolda teşvik görmüşlerdir. Parlak cümlelerle oluşturulmuş ve belâgatle anlatılmış olsa bile, sadece bir felsefe olan idealizm manasız bir şeydir. Önemli olan onun uygulanmasıdır. Bizden önce gelenlerin öğretilerimizi ve idealistik felsefemizi gerçekten uygulamaları sayesinde Kardeşlik gelişmiş ve yıllar boyunca güçlenerek büyümüştür. Bizden evvelkilerin bu uygulaması sayesinde bugün Kardeşliğimizde üye olmanın şerefi genel olarak insanlar ve kardeşlerimiz tarafından tanınmaktadır.

Bu temel gerçekten çıkan sonuç açıktır. Kardeşliğimizi yüksek tutar itibarını korur isek bizden evvelkilerin bize yaptığı gibi, biz de bizden sonra geleceklere onu kuvvetli ve canlı olarak, hatta gücünü arttırarak aktarabiliriz. Biz sadece Masonik felsefenin büyük gerçeklerini öğretmekle kalmayıp onların uygulanması için bütün üyelerimizi teşvik etmeli ve bu uygulama için bütün gücümüzü kullanmalıyız. Ama bugünün karışık sosyal düzenine bizim idealistik öğreti ve felsefemizin uygulanmasını nasıl önerebiliriz. Kısa bir zaman evvel bu gayet kolay ve açık bir işti.

100 yıl önce Amerikanın kırsal kesimlerindeki Mason Localarının üyeleri küçük halk topluluklarından meydana gelmekte idi. Hepsi komşu ve dost idiler. Sevinçleri, kederleri, mutluluk, başarı ve talihsizlikleri ortakdı. Evlenmeler, doğumlar, yıl dönümleri, ölümler

ve günlük hayatın diğer sıkıntıları herkes tarafından bilinmekte idi. Tebrikler, iyi temenniler, baş sağlıkları, ihtiyaç anında yardım gibi şeyler içten ve kendiliğinden yapılırdı. Toplumdaki kişilerin karakter kaliteleri herkes tarafından bilinmekte idi. Loca üyeleri üyeliğe alınanların Masonluğun öğreti ve ideallerini temsil edebileceklerinden emindiler. Bugünün şehirleşmiş toplumunda, Loca üyelerinin bu yakın ilişkileri artık kolay değildir. Aslında böyle birşey hemen hemen kalmamıştır. Büyük şehir Localarındaki üyelerin sıkı ve içten bir şekilde tanışmaları ve birleşmeleri kolay değildir. Böyle olunca da Masonluğa girdiği halde Locada tanınmayan ve kendisiyle ilgilenilmeyen bir üye devamsızlığa başlayacaktır. Masonluğun öğreti ve felsefesini uygulamak için lüzumlu olan içten ve yakın bağlar bu nedenle ortadan kalkacaktır. Kederlerin sevinçlerin paylaşılması da azalacaktır. İhtiyaç anında derhal yardım yapılmasına da hemen hemen imkân bulunmayacaktır. Esasen bugibi faaliyetleri hükümetler ve sosyal kurumlar ellerine almışlardır.

Bu durumu çaresiz olarak nitelendirmek doğru değildir, ama düzeltilmesi için ciddi çareler aranması düşünülmelidir. Bu da bütün Masonların ve ileri gelenlerimizin zihinlerini ve akıllarını bu konuya yöneltmelerini gerektirmektedir. Bunu cevabı ise başka ülkelerdeki kardeşlerimizi taklit ederek daha ufak Locaların kurulmasına önem verilmesi, bu suretle üyeler arasında daha yakın kişisel temaslar kurulmasıdır. Bu suretle Kardeşliğe yeni girenler sadece aidatlarını ödeyen kimseler olma durumundan kurtarılıp Locanın aktif üyeleri olmaları sağlanmış olacaktır.

Bu iş Localarda sadece iş toplantıları, tekris ve diğer seremonileri yapmaktan da ileri gider. Bu suretle üyelerimizin ilgilerini korumak ve arttırmak için olduğu gibi, devamlı başarımız için de lüzumlu olan kişisel ilişkilerin içten ve yakından kurulması kolaylaşacaktır. Böylece üye sayısına önem vermektense üyeler arasında Masonluğun öğreti ve felsefesine daha geniş imkânlar ayırmak lâzımdır.

Bunlar zaten bizim Masonik öğretilerimiz içinde vardır. Ritüellerimizde açıkça ve en güzel bir şekilde ortaya konmuştur. Masonluktaki görevlerimiz ve halimiz Masonluğun özel şekliyle bizlere anlatılmaktadır. Tanrıya inanan, dinî inançlara bağlı ve saygılı kimseleriz. Hepimiz yüksek düzeyde ahlâk ilkelerine yeminliyiz. Dış hayatımızdaki ve Kardeşlik içindeki yerimiz ne olursa olsun tesviyenin eşitliği üzerinde toplanırız. Sadece hizmet etmek için ve liderliğin

en iyi hizmet edene ve en iyi uyuşan kardeşe verilmesi için eğitilmiş bulunuyoruz. Bizimkinden daha mükemmel prensipler üzerine kurulmuş başka bir müessese yoktur. Kardeşlik olarak, Masonluğun gerçek kuvveti olan, yakın kişisel ilişkiler ve kardeşçe şefkat ve yardım hareketlerini daha kuvvetli uygulayarak kendimizi yenileyelim.

Felsefi, ruhsal, dinsel görgümüzle ve engin yurtseverlik geleneğimizle, milyonlarca üyelerimizle Masonluk büyük bir müessesedir. Kişiler olarak, organizasyon olarak bu emanete sadık kalmaya iyice kararlı olalım.

Masonluğun özelliği nedir? Yayılmış organizasyonu ve Locaları değildir. Yardımları da değildir. Ritüellerimizin güzelliği ve ilham veren öğretileri ve felsefesi de değildir. O, Masonluğun bize yıllardır öğrettiği günbegün süregelen uygulamasıdır. Masonluk günümüzde ve gelecekte bu yüksek çağrıya sadık kaldığı oranda başarılı olacaktır.

Gerçeğin Yolu

Enis ECER

İnsanlar yaşamları süresince bazan bilinçli, genellikle bilinçsiz olarak gerçeği arar ve gerçeğe erişmeye çalışırlar. M.: bu araştırmayı amaç edinir ve tüm bilinçli olarak gerçeği araştırma çabasını gösterir. Gerçeğin yolunda ilerlerken hiçbir engel onu yolundan saptırmaz.

Her şeyden önce araştırdığımız ve öğrenmek istediğimiz gerçek nedir? Sözlük anlamıyla «gerçek»in osmanlıca karşılığı «hakikat», fransızca «réalité», almanca «Wirklichkeit» kelimeleridir. Gerçek her yönü ile bilinir nesnelliktir. (objectivité). Bir olayın, bir nesnenin gerçek olabilmesi için gizlerden arınmış

olması gerekir. Belirsizlik ve gizler (sırlar) gerçeği sislerin, bulutların arkasına saklar. Amaç gerçeğin bilincimizle tüm kavranması, anlamlı hale gelmesidir. Gerçeğe ancak bilimsel, dialektik metodla varabiliriz deniliyor. Gerçek nesnel (objectif), ancak idealistler öznel (subjectif) bir gerçekten bahsederler. Tayfur TARHAN K.: 'e göre gerçek somut (müshahas), tikel (particulier), deneyseldir. Gerçeği (réalité) arayan insan çağdaş özdekçi dialektik metodla gerçeğe varabilir. Réalité içinde yaşadığımız üç boyutlu, özdeksel âlemin gerçeğidir.

Saltık gerçek veya «gerçek üs-

tü» adını verdiğimiz gerçek ise üç boyutlu özdeksel âlemi taşan, dört boyutlu âlemin realitesidir. Osmanlıca anlamı «mutlak hakikat», fransızca «verité absolue», almanca Wahrheit» ingilizce «truth» olarak adlandırılır.

Kişinin önce gerçeği kavramadıkça (idrâk etmedikçe) saltık gerçeği kavramasına olanak yoktur. Gerçeğin (réalité) değişken olmasına karşın, saltık gerçek (vérité absolue) hiçbir zaman değişmez. Gerçeğin değişirlik özelliğini şöyle açıklayabiliriz : Eşyanın gerçekliğini (véracité) beş duyumuz bilincimize iletir. Ancak görme, işitme, dokunma, tadma, koklama hislerinden oluşmuş beş duyumuz (hassemiz) eşyanın gerçekliğini bilince salt olarak iletmez. Örneğin : göz yapımız 0.4-0.8 mikron dalga boyundaki ışınları görebilen çok dar sınırlı bir organdır. Bu kısıtlı vibrasyonların dışında kalan ışınlar karşı gözlerimizi kör kabul edebiliriz. Gözle görebildiğimiz bir nesnenin infraruj, ultraviyole, X ışınları ile görünüşleri çok değişik olmaktadır. İnsan kulağı 16 - 20.000 arasındaki pek kısıtlı ses titreşimlerini algılayabilmektedir. Koku duyumuz birçok hayvanlara oranla çok kısıtlıdır. Eğer gözümüz, kulağımız ve diğer duyu organlarımız doğadaki

bütün titreşimleri algılayabilseydi, ayrıca bedenimizin her noktasıyla görebilsek ve işitebilseydik, çevremizi çok daha değişik ve geniş kapsamlı olarak algılayabilecektik. Böylece gerçek kavramı daha reel olacaktı. Bundan başka, beyindeki tüm hücrelerimizin ortalama % 20 sini kullanmaktayız. Geri kalan % 80 oranındaki tüm beyin hücreleri devreye giripte algılayış (idrak) ve anladığımız (zekâ) aynı oanda yükselebilseydi gerçeklik kavramının kapsamı genişlediği gibi realitenin değişmezlik prensibi de ortaya çıkacaktı. Belki de realite veriteye dönüşecekti. Bu nedenle, her bakımdan sağlıklı, bilgili, sağ duyu ve aklı hikmet sahibi, dünya evriminin doruğuna erişmiş bir insanın dahi saltık gerçeği tüm bilinçli olarak kavrayabilmesi olanaksız görünmektedir. Realte dahi, kendisine yaklaştıkça bizden uzaklığını hep aynı tutan ufuk çizgisi gibi erişilmesi olanaksız görüldüğü halde, yetersiz duyu organlarımız ve henüz gelişmesini tamamlamamış yetersiz anlayış ile veriteyi kavramamıza imkân yoktur.

Anlağımız ile saltık gerçeğe varmamızın umutsuzluğundan bizi kurtaran «sevgi yolu» oluyor. Aklın ve düşüncenin bilimsel metodlarla veriteye varması im-

kânsızlaştığı noktada sevgi yolu imdada yetişiyor. Mevlâna Celalettin, Hacı Bayram Veli, Yunus Emre gibi ulu gizemciler (mutasavvıflar) mistik sevgi yolu ile Yüce Varlığa erişmeye çalışırlarken, her halde saltık gerçeği algılamış oluyorlardı. İnsan şöyle düşünebilir : Ben bir ilâh mıyım, yoksa tozdan bile çok ufak bir zerrenin zerresi miyim? Bu sorunun yanıtı makrokozmosu veya mikrokozmosu kendimizle tasımlamamıza (kıyaslama) göre değişiyor. Mikroevren yönünden bedenimiz sayısız deneyecek çoklukta atomlar, bu atomların kümeleşmeleriyle moleküller, molekül bileşimlerinden hücreler ve milyarlarca hücre kolonilerinden organlar ve organların bir araya gelmesinden tüm bedenimiz ortaya çıkıyor. Animist bir varsayımla atomda ruhun varlığını kabul edersek, hiyerarşik bir gelişimle, atom ruhucuklarını yöneten molekül, molekül ruhucuklarını yöneten hücre, hücrelerinkini yöneten organ ve hepsinin üzerinde tüm bedenin yönetici ana ruhu, bütün bu ruhucukların ilâhı değil mi?

Makroevrene yönelirsek : İçinde bulunduğumuz galaksimiz yüzbin ışık yılı uzunluğunda bir kitle oluşturuyor. Evrende, içinde bulunduğumuz galaksimizden daha küçük veya daha büyük,

milyarlarca galaksi mevcut. Bu galaksiler birbirlerine yaklaşık uzaklaşırlarken, dalga boylarını henüz ölçemediğimiz kozmik ışınlar gönderiyorlar. Sibernetik deyimle «bilgi alış verişlerinde» bulunuyorlar. Anlaşımımızın en özgür ögesi olan düşüncemizle dahi evreni sınırlandırmakta yeteneksiz kalıyoruz. Yalnız içinde bulunduğumuz kendi nebülözümüzde bulunan milyarlarca güneşlerden biri olan, kendi güneşimizin etrafında dönen ufak dünyamız âdeta bir zerre. Bu zerre üzerinde, tekrar zerre küçüklüğünde olan insan, makro ve mikroevren arasında, yani sonsuz büyükle sonsuz küçük arasında aracı (mutavassıt) bir varlık oluyor.

Makrokozmos içinde insan agnostik bir umutsuzluğa kapılıp, küçüklüğünün ve güçsüzlüğünün karşısında boynunu bükerken, kendi bedenine ait mikrokozmosun ilâhı olarak megalomanvak duygulara kapılıp, âdeta bir ambivalans içersinde bocalıyor. Ancak, ruhumuzun makrokozmosa ait olması ve ölümsüzlük bilincinin inançlarıyla avunuyoruz.

Yusuf Mirdoğan'ın «Sentez» isimli kitabında değindiği gibi mikrokozmosdaki hücre ile makrokozmostaki nebülöz yakın benzerlik gösteriyor. Hücre ancak canlı yapılarda bulundu-

ğuna göre, içinde bulunduğu muz makroevren tümüyle biyo lojik bir ünite oluyor, yani evren bütünü ile canlı. Henüz gerçeği kavrayamayan us (akıl) için bu bilgiler birer tansık (mucize) oluyor. Zaten tansıklar henüz açıklayamadığımız, yani gerçeğine erişemediğimiz doğa olayları değil mi? Bilincimiz olayların realitesini kavrayabildiği an bilimsel açıklaması yapılabilecek, giz ve tansık ortadan kalkacak, gerçek apaçık ortaya çıkacaktır. Bu gerçeğe ancak evrim basamaklarında hiyerarşik gelişimle yücelmiş, bilge insan erişmeye hak kazanacak, buna karşın cahile ve avama evrenin gizleri, gerçeği örten bir perde olacaktır. Eski yunanda ilâhsal ve özgür yaşantıya eriş-tirme yasası gizemli bilim ve dinlerle gösterilmiş olup, saltık gerçekler ve dinsel doktrinler halktan gizlenmiştir.

Birçok filozof ve bilge din yazarları gerçek üstünü semboller, simgeler ile gizleme zorunluğunu duymuşlardır.

Bu gizemlilik gereksinmesini M.:lukta olduğu kadar sanat, felsefe, bilim, hatta doğanın kendisinde bulabiliriz. Amaç kutsallaşmış bilgilerin avamdan, gericiden, bilgisizin yıpratıcı ve küçültücü eleştirisinden korunmasıdır.

Hermes'in dediği gibi «iç ile dış, küçük ile büyük birbirinin aynı» olduğuna göre, doğanın gizlerini çözerek saltık gerçek'i öğrenmeden evvel, kendi küçük evrenimize dönüp, öz varlığımızın gizlerini öğrenme gereksinimini duyuyoruz. Önce küçüğü bilelim ki sonra büyüğü anlayabilelim!

Benliğimizin derinliklerine varıp öz benliğimizin gerçeğini nasıl kavrayabileceğiz? Batılılar bu konuda, doğulu bilgin ve mistiklerden önemli bilgiler öğrenmiş ve uygulamışlardır. En çok kullandıkları MEDİTASYON ve ZEN metodlarıdır.

Mimar Sinan Dergisi'nin 15. sayısında Nedim KENTER K.: «Meditasyon Sanatı» adlı yazısında şöyle bahseder: «Günlük üzüntülerin fırtınasını dindirmek, problemlerimize çözüm yolu bulmak, hepsinden önemlisi kendimizi, öz benliğimizi bulmak için kendi bilincimizin derinliklerine, bilinç altımıza yolculuğa çıkmak». Meditasyon vb. metodlar ile yarınki dünyaya bir hazırlık, daha mutlu yaşantılara bir adaptasyon sağlanabilecektir. Bizler doğadan ayrı varlıklar değiliz, uzayın bir parçasıyız. Kendimizi daha iyi öğrenmekle doğayı da daha yakından tanımış, kendimize benzediği için başka insanları da daha iyi anlamış olacağız. Dr.

T. Lobsang RAMPA, «Meditasyon öğretilmesi, paylaşılması gereken bir sanattır. İnsanın benliğini yüceltecek bir sanat!» der. Sevgi ve iyilik hisleriyle dolu olarak meditasyona başlamayı öğütler. «İyi düşünce iyilikleri çekecek, başkalarının elemiini duyup, ezinç ve sıkıntısını kendi içimizde hissetmekle beliren duygular, daha sonra soydaşlarımıza ve bütün canlılara sempati duymaya dönüşecek, etrafınıza mutluluk ışıkları yayacaksınız. En sonra sükûn meditasyonu ile her türlü kin ve kıskançlıktan, kişisel çıkarlardan arınıp, mistik aşk ve sevgi planının üstüne çıkarsınız» der. Zen metodu : Zen sözcüğü japoncadan gelmedir. Zihni düşüncenin ötesine, düşüncenin ulaşamadığı düzeylere yüceltmeyi amaç alır. Zen bir insanın kendi içinde bulabileceği ışığı arar. Zen ancak yaşanı, ancak sezilir, hissedilir, fakat anlatılamaz. Bu nedenle tam bir tanım yapılamaz. Zen düşünce ile başlayan, düşünce ile gelişen ve düşünce ile yaşanan ruhsal bir durumdur. Zen ne metafizik, ne de entellektüel bir felsefe sistemi değildir. Bilinçle bilinç dışını, başka bir deyimle öz benliği uzlaştırarak gerçeği kavramaya çalışır. Ahlâk yasaları, töreler, dinsel kuramlar ve mantıkla ilgilenmez. Amacı insan usunun kavradığı

bütün olanakları aşarak gerçeğe ulaşmaktadır. Bilincimizi bir aynaya benzetebiliriz. Bu ayna dış dünyanın duyumlarını algılayıp yansıtmakta ve gerçeğin varlığını bizden saklamaktadır. Amaç içrek düşüncenin bilinç ötesi bir alanda akımını sağlamaktır. Böylece gözlem yapan «ben» ortadan kaldırılacak, kozmik düşüncenin ortaya çıkması sağlanacaktır. Düşündeki yoğunlaşma, konsantrasyon ile başlayan zen, gittikçe kuvvetli bir isteme ve beden üzerindeki güçlü egemenliğe ulaşacaktır. Zamanla düşünce üzerinde yinelenen çalışmalar, bazı bedensel devinimler ve solunum egzersizleriyle kuvvetlenecek ve kişi Zen'i yaşayabilecektir. Özdeksel düşünceden sıyrılıp, tinsel birleşme durumuna gelince Zen'de hiçlik anlamına «MU» durumuna geçilmiş olur. Böylece kozmik düşünceye (Cosmic Mind) varılmış olunur. Zen meditasyonunda erek kesiksiz bir düşünce oluşumunun bilinçte giderek hızlanmasını sağlamaktır. Giderek artan bu hız, bilinç yüzeyinde bir temizlik sağlayacak, sonunda bomboş, parlak bir bilinç ortaya çıkacaktır. Kişi artık son aşama olan SAMADHI'ye girmiş ve COSMIC MİND'in kendisi olmuştur. Zen budizm de bu aşamaya «SATORİ» adı veriliyor. Satori, uyanıp aydınlanma ve bunun sonun-

cunda hayata ve dünyaya bambaşka, yepyeni bir gözle, değişik bir açıdan bakma durumudur. Bu duruma varabilmek için senelerce süren sabırlı ve inançlı çalışmalar gerekir. Erich FROMM «Psikanaliz ve Zen Budizm» adlı kitabında «Batılı insan duygulanmak yeteneğini tıpkı içe kapanık ruh hastasının da olduğu gibi yitirmiştir. Bu nedenle kuşkudan, ruhsal yıkıntıdan ve tasadan kendini kurtaramıyor. Hâlâ mutluluk, bireycilik, hür girişim gibi ebzerlenmiş basma kalıp lâkırdılar ediyor ama aslında hiç bir amacı yok. Niçin yaşadığını, bütün bu çabalarının amacının ne olduğunu sorun bakalım. Yanıt bulmakta güçlük çekecek» der.

Doğu gizemciliğinde, özellikle YOGA, LAMAİZM, VEDANTA, ZEN ve DHAYANA MEDİTATİON'larında metodlar aynı, öğretim yöntemleri değişiktir. SAMADHİ özellikle kişi tarafından yaşanan, ancak sözcüklerle anlatılamayan durumdur. YOGİ bu aşamada, kişi bilinci ile evren bilincinin bir olduğunu söyler. Bu LAMA için «üçüncü göz» ün açıldığı aşamadır. GİZEMCİLER ise Mutlak Varlık ile birleşmiş, yiğit halindedir. Bu durum Cüneyd-i Bağdadî için «Tanrının seni sende öldürüp kendisinde yarattığı», İbn-i Arabî'nin «Evvel benim, âhir be-

nim, bâtin benim, zâhir benim» dediği aşamadır.

Kişi bilinç altında bulunan doğal kişiliğini özgür bırakarak serbestliğe kavuşturmak çabasıdır. Böylece dünya üstü varlığının bilincine varacaktır. Dünya üstü varlığının bilincine varınca kendi gerçeğine erişmiş olacaktır. Mutluluğun ve yetkinliğin bütün gizleri kişinin dünyasal-pragmatik ruhsal planı ile, astral-metapsişik öz benliğinin birleşmesi ve bütünleşmesidir. Bütünleşme olamaz, aksine çatışma olursa, tinsel bir yıkıntı, mutsuzluk ve ruhsal rahatsızlıklar ortaya çıkar. Pragmatik uğraşmaların kişiye dünya yaşantısında yetenek kazandırmasına karşın, inisiyator uğraşım öz benliği gerçekleştirerek ruhsal bütünleşme, olgunlaşma ve gerçeğe erişme suretiyle salt baysallığa (huzur ve sükûn) kavuşmayı sağlar. Kişi artık dünya egosunun ve gereksinmelerinin kölesi olmaktan kurtulduğu gibi, özdeğin (maddenin) tutsağı olmaktan da kurtulmuş olur. Yüce yaşantıya görev yapar ve dünya yaşantısında güç kazanmış duruma erişir. Meditasyon, Zen ve benzerleri metodlar ruhsal bir tedavi metodu oldukları kadar, gerçeğe erişmeye çaba gösterenlere de en uygun metodlar olacaklardır. Gizemcilerin «kendini bil» sözü «öz benlikle bü-

tünleşmek» fikriyle özdeştir. Gerçeği arayan insan kendi öz benliğini arayan, araştıran insandır. M.: gerçeği aramasını bilen, kendi öz benliğine varabilmesini başarabilen kişidir. Kendi içindeki ham taşı bulmak, yontmak, cilalamak için koşullanmış olan kişidir. Daha sonra kendine benzer, mükemmel taşlarla bir araya gelerek sevgi mabedini kuracaklardır.

Öz varlığını bulan kişi, kendi gerçeğine varan kişi olup, artık dünya egosunun gereksinmelerinden kurtulmuş, özgürlüğe kavuşmuş, toplum yargılarından ve ölümden korkmayan kişiliğe erişmiştir. Bu durumda dünya yaşantısında güç kazandığı kadar yüce hayata hizmet eder kişiliğe de kavuşur. Bu yetkinliğe erişebilmeye çaba gösteren K.:lere M.:luk öğretici bir ekol olamaz, ancak tekris ve yüceltmelerdeki ritüeller, ayrıca sembol ve alegorileriyle o yön ve yol gösterici olur. Dünya yaşantısına ait stresler ister istemez bizleri pragmatik uğraşılara iterler. Her normal ruhsal yapıdaki kişi dünyasal yaşantısında başarı ister. Sağlıklı, konforlu yaşantı, sosyal başarı, çevrenin beynisini ve sevgisini kazanmak, saygı görmek istemi en doğal haklarımızdır. Ancak bu yetenekleri kazansak dahi, çoğu zaman salt mutluluğa eriş-

mediğimizi, yani benliğimizin derinliklerinde isimlendiremediğimiz bir şeyin eksikliğini hissediyoruz. Bu nesne aslında olması lâzım geldiği gibi olamamamızın ortaya çıkardığı anksiyete duygusudur. Benliğimizin derinliklerinde kutsal öz benliğimiz vardır. C. K. DÜRCKHEİM'in belirttiği gibi «dünya üstü» bir iç varlığımız vardır. Dünya yaşantısına uygun pragmatik benliğimizle bu öz varlık veya dünya üstü varlığımızın birleşmesi ve bütünleşmesi bizi salt baysallığa kavuşturacaktır.

İnsanın özgürlük içersinde mükemmeli, bütünlüğü ve saltık gerçeği arama yetkisine us (akıl) diyebiliriz. Us, bir bakıma düşünebilme yetkisidir. Gerçeğin yolu kaynağı us olan düşünceden geçer. Evrim ussal enerjinin (düşüncenin) vibrasyonel hızlanması ile gerçeğe yaklaşmasıdır. Düşünce bugün için, titreşimleri henüz ölçülemeyen kinetik bir enerji olup kaynağı da akıldır.

Anlak (zekâ) ise çevreye ve topluma uyum (adaptasyon) yetkisidir. Zekî insanın pragmatik yönlü, yani kendi egosuna kapılıp zengin olma çabasına karşın, akıl süper egoya erişerek, inisiye yönlü çaba ile gerçeği araştırmayı amaç edinir. Zamanla evrimleşerek yücelen

akıl sonunda mistik amaca yönelecektir.

Şu kaniya varıyoruz ki, M.: için gerçeğe giden yolda Meditasyon, Zen ve başka metodlar bir araç olabilir, fakat amaç olamaz. İçimizdeki, yani bilinç altımızın derinliklerindeki ham taşı bulup çıkarmak, yontarak şekillendirmek için M.: en doğru yoldan kendi benliğine varabilen insandır. Onun uğraşları daha bir harici iken düşünce odasında gördüğü V. İ. T. R. İ. O. L. levhasını okuması ve yo-

rumlaması ile başlar M.: luk hiçbir zaman ruhsal bir tedavi kurumu olmadığı halde, bilhassa ilk derecelerinde, gerek ritüel, gerek sembol ve alegorileri ile K.:leri kendi benliklerini araştırmaya, içrek gözlem yapmaya, ruhsal yücelmeye yöneltmiş olur. Ham taşı yontan, ona şekil verebilen inisiye, kazandığı üstün moral benliği ile mabedin yapımına kendisini yaraşık görür.

Dileyelim ki, gerçeği bulmak için akıl bizlere yol göstere.

Kıtap ve dergisel kaynaklar :

- 1 — AKMAN, Toygar: «Evrendeki şuur yapısı» Bilim ve Teknik. Sayı : 120.
- 2 — DÜRCKHEİM, C o m t e Karlfried «Meditasyon». Image Roche. Sayı : 26.
- 3 — ECER, Enis : Psikodinamik Yönden Üç Işık». Mimar Sinan. Sayı : 20.
- 4 — ERENGÜL, Faruk : «Evrenin Sırları Nerede Saklı?» Mimar Sinan. Sayı : 17.
- 5 — FROMM, Erich : Psikanaliz ve Zen Budizm». Mayıs 1978.
- 6 — GÜNGÖREN, İlhan : «Zen Budizm Bir Yaşa-

ma Sanatı» 1978.

- 7 — HANÇERLİOĞLU, Orhan : «Felsefe Sözlüğü».
- 8 — KENTER, Nedim : «Meditasyon Sanatı». Mimar Sinan. Sayı : 15.
- 9 — MİRDOĞAN, Yusuf : «Sentez». 1974.
- 10 — RAMPA, T. Lobsang : «Otuz Derste Ruhsal Güçleri Geliştirme Tekniği» 1974.
- 11 — SEMİZOĞLU, Akın : «Zen Nedir». Ruh ve Madde. Sayı : 150.
- 12 — TARHAN, Tayfur : «Hakikatı Aramak». Mimar Sinan. Sayı : 15.

Vicdan Özgürlüğü

Cevad Memduh ALTAR

Vicdan özgürlüğü olarak nitelenen bazı morâl davranış türlerinin düşünürlerce incelenmesi, çeşitli kanıların oluşumuna yolaçmıştır. Nitekim vicdanı: a) Ahlâksal bilinç, b) Sırrına varılamayan kapalı duygusallık, c) İyinin, kötünün, doğrunun ve yalınşın, ne olduklarını açıklayabilme yolunda oluşan kanı ve yargı şeklinde yorumlayan düşünceler üstünde filozofların çoğu birleşmişlerdir.

19. yüzyılın ve çağımız başlarının ünlü düşünür ve psikologlarından Wilhelm Wundt (1832-1920), vicdandan gelen aksiyonları, şöyle bir yoruma bağlamıştır: «Vicdan, yerine göre: duygu, anî heyecan, içgüdü, eğilim ve yargı türünden davranışlar olarak nitelenebilir; ve bu davranışların herhangi birinden güç almadan, yani insanın, bu tür eylemlerin yardımından yararlanmadan oluşturabileceği vicdanî bir kanı sözkonusu olamaz.»

Psikologların bazıları da vicdan konusunda, şu yorumda birleşmişlerdir: «Vicdanın kökü, herşeyden önce toplumsal içgüdü de üslenmiştir ve vicdan diye nitelenen davranış, toplumsal içgüdü'nün, tarih boyunca, ahlâk yolunda yücelme prosedürüne ve bu arada insanın elde ettiği nefse güvenç iradesine paralel olarak gelişmektedir.» Görülüyor ki, vicdanın oluşum ve gelişiminde, Tabii-Hukuk yanında, yani Stoisiyen filozoflara göre, insanoğlunun doğuştan sahip olduğu

doğru yargı gücünün yanında, özellikle eğitimin yardımcı rolü büyüktür. Onun içindir ki, Wilhelm Windelband (1848-1915) adlı başka bir düşünür de vicdan için şöyle demiştir: «Olgun ve kültürlü bir insan, sadece ahlâka dayalı bir vicdanla yetinmez, o, aynı zamanda mantıktan ve estetikten güç alan bir vicdana da sahiptir. Böyle bir kimse, yalnız kendi istek ve uğraşısı için değil, aynı zamanda düşünsel ve duygusal yaşamı için de vicdana sahip olmanın bir görev olduğu kanısındadır; ve böyle bir insan, tabiat gereği olan hayat yolculuğunun, bu görevi vakit vakit nasıl zedelemiş olduğunu acıyla ve utançla duyar da.»

Büyük şair Goethe (1794-1832), vicdan gücünü, biraz sert ve sübjektif olmasına rağmen, şöylesine bir kanı ile yorumlamıştır: «Yalnız işgüç peşinde koşmaktan başka bir uğraşısı olmayan insanda vicdan bulunmaz. Vicdan, yalnız düşünebilen insanda vardır.» Sanırım ki, Goethe, bu acımasız diyagnostik ile, tüm yaşamı boyunca, başkalarını da düşünmeye hiç vakit ayırmamış olan insanı kasdediyor.

İnsanoğlunun, dünyanın hangi uygar bölgesinde yaşarsa yaşasın, doğru yargıya, yani Tabii-Hukuk'a temel olan vicdanın özgürlük çabasını, aynı prosedürün gereklerine uygun olarak sürdüreceği şüpheye olanak vermiyen bir gerçektir. Ama ne varki, insanoğlu, vicdan özgürlüğüne ulaşma amacıyla ayak bastığı yolun, bu güne dek gene de sınırlı bir bölümünü arkaya atabilmiştir. Çünkü böylesine bir özgürlüğe yönelen insanın, dogmatik etkenleri önleyebilme yolunda göze aldığı akıl gücüyle inandırma çabasının, henüz dura kalka ilerlediği açıkça görülmektedir.

İnsanoğlunun, düşünsel aksiyonda başından geçen birkaç meydan savaşının, bugüne kadar şu 3 zirveyi aştığı görülür: 1) Orthodoxie (Baskısal inanç), 2) Tolerans (Hoşgörü), 3) Laiksizm (Özgür inanç); ve böylesine oluşmuş bir tablonun, ilerisi için daha da umut verici zirvelere ulaşabileceğini savunmak hata sayılmaz.

İnanç faktörünün, -bazı ortamlarda- dogmatik bir şekle bağlanması, ideal ilişkileri, adeta dondurulmuş bir öğretiye dönüştürmüştür.

Vicdan özgürlüğüne duyulan özlemin, insan moralindeki belirtileri arasında başgösteren çeşitli faktörlerden en önemlisi, hiç şüphe yok ki, ihmâl değil ama toleranstır. Tolerans, yani Hoşgörü prosedürü: başkalarının hatasında, kendi payımızın da olduğunu düşünebilmenin felsefesidir.

Insanoğlunun aydınlanma çabasının temelinde: sevgi, ahlâk ve erdemlik ilkeleri yer almaktadır ki, bu tür ilkeler, tümüyle bireyin ve toplumun yararına yönelik morâl prosedürler olmanın önemini taşırlar. Ve insanoğlu ancak bu yoldan, gene insana sevgiyle yönelebilenin alışkanlığını elde eder. Böylesine bir sonuç ise, antik Stoizma felsefesinin ünlü düşünürlerinden Zenon'un (350-264 m.ö.) ve Epiktet'in (50-138 m.s.) Tabii-Hukuk anlayışına dayanan doğru yargı gücünün, aktüel değerinden hiçbir şey kaybetmemiş olduğunu ve bundan böyle de kaybetmeyeceğini kanıtlar.

Antik dönemlerdeki Stoizma felsefesinin, özellikle üstünde durduğu Tabii-Hukuk (Jus naturale) anlayışı, insanoğlunun doğuştan sahip olduğu haktır; yani insanın, olayların gelişimine, doğru yolda akıl erdirmesi ve yargıda, doğuştan getirdiği anlayış gücüyle doğruyu bulmasıdır ki, böylesine bir sonuç bizdeki arkaik (eskimiş) terimiyle müdrike olarak nitelenmiştir. Klütürel kapsamı ne olursa olsun, insanoğluna, iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırt ettiren güç, bu Jus naturale, yani Stoisiyen filozoflara göre Tabii-Hukuk'tur. Gene bu düşünürlere göre Tabii-Hukuk, insanın iradesine ve yargı gücüne de aynen uyan tabii bir haktır ve onun içindir ki, insanda doğuştan var olduğu ileri sürülen doğru yargı gücü, elverişli ortamda değişmezlik niteliğine de sahiptir; zamana ve mekâna bağlı olmadığı gibi, gene insan tarafından oluşum ve gelişimi sağlanan, yani tarihin akışı içinde gelişip oluşan, dolayısıyla sürekli bir evrime bağlı olan Pozitif-Hukuk ile de -bazı büyük filozoflara göre- hiçbir ilişkisi yoktur. Rönesansı izliyen dönemlerin idealist filozofları da Tabii-Hukuk'u, yani insanoğlunda doğuştan var olduğu ileri sürülen doğru yargı gücünü, arkaik deyimle müdrikeyi, tüm hukuk anlayışının temeli olarak benimsemişlerdir. Bu tür yorumların ışığında, insanoğlunun Tabii-Hukuk kücünü, şu dört tarihsel zirvenin ayrı ayrı kabul ettiği prensipler açısından araştırmada zorunluk vardır; ve bu zirveler ise şunlardır: a) Antik-Çağ anlayışına göre insanda doğuştan var olduğu ileri sürülen doğru yargı gücü, b) Skolastizma ve katolisizma açısından Tabii-Yargı gücü, c) Aydınlanma dönemi açısından Tabii-Yargı gücü, d) Modern hukuk açısından Tabii-Yargı gücü. Bu dört zirve, insanın, özgür vicdanı arayıp bulma yolunda, doğuştan sahip olduğu doğru yargı gücünü, yani Jus naturale'yi (Tabii-Hukuk'u) sırasıyla şu biçimlerde yorumluyor: a) Antik dönemde: İnsanda doğuştan var olan doğru yargı gücü, Grek uygarlığının Hukuk ve Devlet felsefesine göre, Tanrısal ya da Tabii olarak nitelenen ve yazılı olmayan hak

ve ahlâk düzenidir ki, böylesine bir düzenin, devletin oluşturduğu Pozitif-Hukuk'la ilgili yasalarla hiçbir ilişkisi yoktur. İnsanı vıcaan özgürlüğüne gotüren olumlu yargı gücünün ilk yorumsal belirtilerine. eski Grek Soristleri ile, gene antik donemin şu Stoisiyen filozoflarında karşılaşılmaktadır: Aristo (389-322 M. ö.); Zenon (350-264 M. ö.); Panatius (2. yüzyıl m. ö.); Cicero (106-43 m. ö.); Lucius Seneca (3-65 m.s.); Epiktet (50-138 m.s.); Roma İmparatoru Marcus Aurelius (121-180 m.s.). Bu filozoflar, aşağı yukarı 500 yıllık bir sürenin kalbur üstü düşünürleridir. Romalılar döneminde ve Marcus Aurelius'un yönetimi süresince, Stoizma telsetesi, Roma halkı tarafından adeta bir din olarak benimsenmiştir: b) Skolastizma ve katolisizma döneminde: İnsanoğlunda doğuştan varolduğu kabul edilen doğru yargı gücü, gene Grek ve Roma filozoflarının görüşlerine dayalı olarak yorumlanmıştır. Bu yorum daha çok: Aristoteles-Skolastizma karışımı bir telsete olarak, insandaki doğru ve olumlu yargı gücünü: salt, sonsuz, değişmez, tüm insanlığa yönelik bir Tabii-Hukuk olarak tanımlamaktadır; ve gene bu yorum, böylesine bir hakkın, tabii örf, adet ve ahlâk kurallarına eşit olmayıp, onların sadece bir bölümünü oluşturduğu ve tümüyle Tanrısal bir düzende vücut bulduğu, fakat Pozitif-Hukuk'a da aykırı düşmediği tezini savunmaktadır; c) Aydınlanma döneminde: İnsanoğlunun doğru yargı gücü, yani doğuştan sahip olduğu Tabii-Hak, dinde reform eylemlerine girişildiği dönemde (1517-1685), vicdan özgürlüğüne karşı uygulanan baskının neden olduğu direnci besleyen ana-kaynak olarak benimsenmiştir; ve bu davranış, özellikle doğuştan varolduğu kabul edilen Tabii-Hukuk'u da savunur niteliktedir. Böylece Aydınlanma döneminde (1730-1780), insandaki doğru yargı gücünün nedenlerini araştıran büyük düşünürler, bu tür davranışları: «Tabii-Hukuk-Okulu» başlığı altında bilimselleştirmeyi öngörmüşlerdir ki, bu düşünürlerin arasında yer alan ünlü kişiler şunlardır: Hugo Grotius (1583-1645), Baruch Spinoza (1632-1677), Gottfried Wilhelm Leibnitz (1646-1716), Christian Wolf (1679-1754), Jean Jacques Rousseau (1712-1778), Immanuel Kant (1724-1804) ve Johann Gottlieb Fichte (1762-1814).

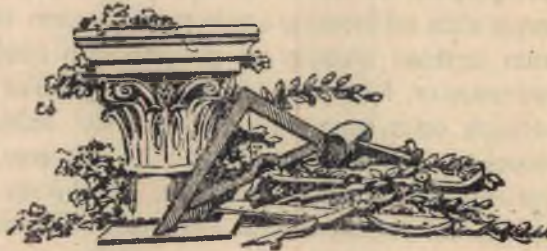
Stoisiyen filozoflarca, insanoğlunda doğuştan varolduğu savunulan vicdan özgürlüğünün tek kaynağı, tabiiyle doğru yargı gücüdür ve bu güç, zamanla kendine özgü bir düşün stadına ulaşacaktır. Böylesine bir düşün ilk olarak, bu 3. zirvede, yani batıda 18. yüzyılda oluşup gelişen Aydınlanma Döneminde, bilimselleşme eğilimi göstermiş ve gene aynı dönem içinde: «Tabii-Hukuk-Bilimi» ya da «Tabii-

Hukuk-Okulu» adını taşıyan bağımsız bir bilim dalı halinde, tüm Aydınlanma Dönemine egemen olmuştur. Fransız ihtilâlinin devletçilik anlayışına ve ilk liberal hareketlere de bu anlayış temel olduğu gibi, Fransa'da saray egemenliğinin, halkın yönetimi lehine kısıtlanması yolundaki değişikliklere de gene Aydınlanma Döneminin Tabii-Hukuk anlayışı kaynak olmuştur. Bu gücü, temel etken sayan bu anlayış, 18. yüzyıl boyunca, insan hakları açısından başvuru köklü önlemleri de olağanüstü nitelikte etkilemiştir. Öyleki, Fransız Devlet Hukuku, vicdan özgürlüğü konusunda, yüzyıllar boyunca toplum yaşamında meydana gelen boşluğu, gene Aydınlanma Dönemine özgü Tabii-Hukuk anlayışı ile doldurmuştur. Ve insan haklarına, ya da insanın temel haklarına giden yola da Fransa'da gene bu kapıdan girilmiştir. Böylece vicdan özgürlüğünün beşiği olan Fransa'da, Ceza Hukuku'nun sertlikleri giderilmiş, sanıklara çekinmeden uygulanan işkence kaldırılmıştır. Gene insan morâlinin doğuştan dayanağı olarak kabul edilen doğru yargı gücüne duyulan inançla, 1794 yılında, Prusya'nın Genel Hukuk Kanunları'nda köklü düzenlemeler yapılmış, Avusturya'nın Vatandaşlık Hukuku Kanunları da, 1811 yılında gene bu yoldan yeni bir düzene sokulmuştur. Kaldığı, zamanla daha da gelişen Tabii-Hukuk anlayışı, insan hakları açısından gerekli yasaların hazırlanması yolunda sahip olduğu etkenliği, günümüze kadar sürdürmüştür; d) Modern çağda: 18. yüzyıl Aydınlanma Döneminde, Tabii-Hukuk anlayışının, gitgide normal düşünceler sınırlarını aşarak, bu nazik konunun bilimsel yönünü oldukça zedelemiş olduğu da açıkça görülmektedir. Hatta insandaki doğru yargı prosedürüne duyulan inanç, 19. yüzyıl başlarında, Tarihsel-Hukuk-Bilimi'nin karşıt davranışına da hedef olmuştur. Çünkü bu karşıt akım, insan haklarının elde edilmesine başlıca etken olan temel kaynağın, sadece insanın tarihsel oluşum ve gelişiminden beslenmekte olduğu tezini savunmuştur. Ne varki, insanlık, 19. yüzyılın sonlarında yeniden Tabii-Hukuk anlayışına dönmüş ve insan haklarıyla ilgili yasal çalışmalarında, alabildiğine tarafsız bir tutumla, gene Tabii-Hukuk'tan yararlanma zorunda kalmıştır. Bu durum tarih boyunca vicdan özgürlüğünün temeli olarak benimsenen Tabii-Hak inancının, adeta yeni ve taze bir rönesansa kavuşabilmesine olanak sağlamıştır. Gene bu konuda beliren çağdaş eğilim, Tabii-Hukuku artık Pozitif-Hukuk'un temeli olarak tanımaktadır; ama vicdan özgürlüğünün temel verimi olarak tanımladığı doğru ve olumlu yargıyı, sadece İdeâl-Hak olarak nitelendirmektedir. Hatta modern eğilimin akılsal bir davranış türü olarak tanıdığı İdeâl-Hak fikrini, aklın ve mantığın in-

sandan beklediklerine ve Pozitif-Hukuk'un her zaman için geçerliliğine yönveren model bir örnek olarak benimsemektedir. Böylelikle modern eğilim, Tabii-Hukuk'un, yani insanoğlunda doğuştan var olduğu kabul edilen doğru ve olumlu yargı gücünün, statik bir yargı olmayıp, sürekli bir aksiyon içinde, gitgide daha da dinamikleşen bir yargı olduğu kanısının bilincine ulaşmıştır.

Buraya kadar sunmaya çalıştığım açıklama ve yorumların ışığında, şurası kesinlikle söylenebilir ki, doğru yargıya, vicdan özgürlüğünden güç alarak ulaşabilme yolunda tarih boyunca harcanan çabada, bazı tehlikeli iniş ve çıkışlarla da karşılaşmıştır. Bunun tek nedeni, insanoğlunun, doğuştan sahip olduğu kabul edilen doğru yargı gücünü, değişik nedenlerle sonradan gene kendinin zedelemesinde, özgür vicdana ulaşma çabasını, vakit vakit kesintiye uğratmasıdır; ve bunun, toplum psikolojisini biçimlendirmede oynadığı olumsuz rol ise çok büyüktür. Ne varki, insanoğlunun özgür vicdana ulaşma çabası, tüm iniş, çıkışlara rağmen, gene de sürekli bir ilerleme stadında gelişimini sürdürmektedir; ve bu evrimsel çabanın durmadan devam edeceği, inkâr edilmez bir gerçektir.

Hürriyet (1)

İsfendiyar AÇIKSÖZ

Hürriyet hakkında yazılmış bir eserde, işsizlik nedeni ile yaşamına kendi iradesi ile son veren bir Fransızın öyküsü anlatılıyor. İntihar ederek ölen Bernard'ın sinemaya, müzeye, gidebileceği sokaklarda vitrinleri seyredebileceği, evinde yatıp uyuyabileceği belirtiliyor ve bütün bunların yerine, ölümün seçilişi vurgulanarak, insanın hürriyetlerini kullandığındaki çeşitliliğin üzerinde duruluyor. Çağımızda ülkemizde de etkisini kuvvetle hissettiren, işsizlik olayından başka bir diğer toplumsal olay da anarşik eylemlerdir. Karşit grupların birbirlerine zorla fikir-

lerini kabul ettirmek için yaptıkları çatışmalar, sözle yapılan fikir tartışmalarında kalmayıp, kanlı olaylara sebep olmaktadır. Bu olaylar tüm toplumun rahat ve huzurunu geniş ölçüde olumsuz yönde etkilemektedir. Anarşik olayların meydana gelmesindeki ana sebep, hürriyet kavramının yanlış anlaşılması ve anlam farklarından meydana gelen karşitlik nedeni ile fikir safhasından çıkılarak eylemlere geçilmesidir. Ülkemizde bu

(1) 10 Mayıs 1978 günü AHENK Muh. Lo. sında yapılan konuşma.

olayların kısa vadede alınan polisiye tedbirlerle önlenilmesine çalışılmaktadır. Oysa, bu tedbirlerin soruna sürekli bir çözüm getireceği ileri sürülemez. Toplumun sürekli ve gerçek bir sükûna kavuşabilmesi uzun vadede alınacak, iyi düşünülmüş eksiksiz önlemlerle olur. Uzun vadede yapılacak çalışmalarda Masonlara büyük görev düşmektedir.

— Mason olarak, tutarlı davranışları ve yaşantısı ile toplumda örnek kişi olmak görevi,

— Doğru ve dürüst düşünme eğitimi yapan kuruluş olarak Mason Localarının yaptığı görev.

Hürriyetlerin kullanışındaki farklılıklardan doğan toplumsal olayların çağımızda olduğu gibi daha önceki çağlarda da önemli etkilerini sürdürdüklerini biliyoruz. Çok eski çağlardan beri, hürriyet kavramının tam bir tanımlanmasının yapılması için düşünürler tarafından büyük çaba gösterilmiştir.

Hürriyetin lugattaki karşılığı; zorunlulukların bulunmaması halidir.

Konfüçyüs, kendine yapılmasını istemediğin hareketi başkasına yapmazsan, hürriyet sahibi olursun diyor.

Filozof Lalande; Doğa yasalarındaki hududun aşılmasıdır, bu kavram dış zorunluluklara olduğu kadar, insanın içindeki zorunluluklara karşın da bağımsız olarak hareket etmeyi içine alır, hür irademiz değişik davranışlarımızı düzenlerken fikirlerimize, iç güdümüze, alışkanlıklarımıza uygun olup olmadığına bakmaksızın, kendisi özerk olarak hareket eder, şeklinde bir tanımlama yapıyor.

Metafizikçilerden Renouvier; Hür irade, insanın adil olarak hareket etme yeteneği'dir. Bilinçli hareket ve davranışların hür irade'den gelen bir otokritikleri vardır, diyor. Filozof Alain; Hürriyetin gerçekliliği kanıtlanamaz ama hissedilir, tanımlamasını yapıyor.

Descartes'a göre; Hür irademizi, içimizde kendi kendimize yaptığımız bir deneme ile başka kanıta gerek duymaksızın tanıyabiliriz. Bilincimizde evrensel bir hür irade fikri oluşur. Onun kabul etmediği şeyleri red ederiz. Akli selimimizin, idrakimizin ışığı ile açık ve seçik biçimde görebildiğimiz şeylere inanırız. Bakıtığımız şeyleri görür, canımız neye isterse ona bakarız, en doğru olan şey dahi dikkatimiz ona gereken ilgiyi gösterirse, bizim için doğruluk niteliği kazanır.

Leibniz için Hürriyet, içimizde parlayan bir duygudur.

Hürriyeti, aç ve susuz olarak; bir kova su ile bir ot kümesi arasında yerleştirilecek bir eşeğin iki tarafa da gidemiyerek, açıklıktan ve susuzluktan öleceğini iddia etmek biçiminde bir örnekleme ile tanımlamak isteyen Buridan; güdülerini istediği gibi kullanabilmek için, hür bir insan iradesine malik olmak gerekir savını yürütüyor.

Maine de Biran'a göre; kaslardaki kuvvet duygusu'dur. Ağır bir şey kaldırdığımız zaman, acıya rağmen, istersek kuvvet sarfetmeye devam ederiz. Ona göre, Hürriyeti kaslarımızdaki bu acıma hissi ile duyarız. Ancak, adale gücü, atletizmde bir rekor kırmak ya da başkalarını geçmek, hamallar için para kazanmak amacı için sarfedilir. Oysa, Hürriyetin asıl özelliği, çıkar gözetmeksizin yapılan bir eylem oluşunda değildir?

Çıkarsız eylem, hiç bir şeyle güdülenmeyen, kendi içinden doğan, kendi kendisinin sahibi olan bir eylem demektir. Her çıkarsız eylem, hür eylem değildir. Bilincine vararak yaptığımız eylemlerle, bilinç dışı güdülerin etkisi ile yapılan eylemlerin birbirlerinden ayrılması gerekir.

Psikanaliz göstermiştir ki bilincine vardığımız eylemler hür

eylemlerimizdir. İtkilerini güdülerini bilmediğimiz eylemlerimiz, hürriyetten yoksundur. Sebep-lerini bilmediğimiz ölçüde güdülerimizin esiri oluruz. Örneğin, çoğu zaman çok dermansız kişiler olan medyumlar, ruhsal baskısını hissettikleri kimseye karşı, nekadar çok körü körüne bağlanırlarsa, dışarıya karşı o kadar daha çok hürriyet içinde hareket ettikleri izlenimi verirler. Manyaklar, frengili'ler, esrarkeşler hastalıklarının başlangıç safhasındaki davranışlarında, çevrelerine geniş bir hürriyet içinde hareket ettikleri kanısı verirler. Hiçbir çıkara, sebebe dayanmadan işlenen cinayetler bilinç dışı saldırganlığın deşarjını temsil eder.

Hürriyetin çıkarısızlığa dayanan özelliği belirtilmiş olsa da, eğer ahlâki bilinçle olan ilişkisinin üzerinde özenle durulmazsa tanımlama tamamlanmış olmaz. Kant'a göre; hürriyet savı ancak, ahlâki zorunluk koşulu göz önünde tutularak açıklanabilir. Ahlaki bakımdan yapmak zorunluluğunu duyuyorsan, öyle ise yap diyor, Kant.

Kantın bu tanımlaması Hürriyetin çıkarısızlık ilkesine ters düşüyor mu? Çünkü iyi ile fenedan birinin seçimi, kayıtsızca, gelişi güzel, yapılan bir seçim değildir. İyi'nin seçimindeki cazibe, davranışa etkili olduğu gi-

bi, fenaya yönelik zevklerin maddi bir çıkarı olduğu da söylenebilir.

Spinoza'ya ve Stoacı Filozoflara göre, hürriyet; zorunlu olanın kabul edilmesidir. Evrenin bir ögesi olan insan; tümeli teşkil eden doğa'nın bir bölümü, dünyanın bir parçasıdır. Hür olmak için zorunlu olana rıza göstermek yeterlidir. Bazı olayların sonuçları önlenemez, bunları tevekkülle kabul etmek gerekir. Yenilmesi zor olan doğa güçleri karşısında, ince nazik bir şey olan insanın galip gelmesi tevekkül etmesini bilmesine bağlıdır. Evreni olduğu gibi kabul etmek, istenen herşeye malik olunamayacağını bilmek, elde edinilenle yetinmek. İşte Stoacı Filozofların, hürriyet hakkında söyledikleri. Spinoza, nedenleri anlaşılırsa, çekilen ıztırapların dinebileceği, eğer doğa kurallarına uyum sağlanırsa, evrensel mutluluğa kavuşulabileceğini belirtiyor. Onun için hürriyet zorunlu olanın bilincidir. Bu tevekkül anlayışı çağdaş düşünceye ters düşüyor mu? daha içten bir biçimde doğa kurallarına itaaf ettiğimiz ölçüde mi daha çok hür olacağız? Tevekkül etmekle hürriyet bağdaşabilir mi? İflâs etmeden önce intihar eden tüccar, imtihandan kaçan bazı talebeler gibi önceden tevekkül anlayışı, ruh-

bilimcilere göre, soyacekimden gelen kompleksler, hastalıklardır.

Akılcı anlayışa göre; hür olmak demek, ne şekilde olursa olsun, düşünmeksizin, gelişi güzel, yasa dışı hareketlerin yapılması demek değildir. Düşünerek, arzu duyarak, içten gelen temayüllere uyumlu, tutarlı hareketlere sahip olmak demektir. Düşünce hürriyeti, güdüsü olmayan, hiçbir koşul tanımayan hürriyet anlamına gelmez. Hür düşünce, hiçbir baskı ve zorunlu etkisi altında kalmadan, akıl kullanarak yapılan, düşüncenin kendi koşulları içinde oluşur. Descartes : Güzel ve doğru olanı, eğer her zaman açık ve seçik biçimde görebilseydim, bir seçim yapmak, muhakeme yürütmek için kendimi zorlamaya gerek kalmaz, geniş bir hürriyet sahibi olurum, diyor.

Hür eylem, ölçülü bir eylemdir. keyfi anarşik eylemin de tam karşıtıdır. İçkiyi tutku halinde içenler, kumar masalarından kalkmayanların hür oldukları ile sürülebilir mi? Sarhoş hasta olacak, kumarbaz borçlarını ödeyemez hale gelecektir. Sarhoşluğu ve kumarbazlığı itiyad haline getirenlerin kişilik sahibi oldukları söylenebilir mi? Fizik ötecilerin, insan hür müdür, değildir, sözünün, insan mutlu mudur yoksa mutsuz mudur, so-

rusu gibi hiçbir anlamı yoktur. Çünkü hürriyet insanın bir halini belirten bir nitelik değil, bir kurtuluşun sonucudur, insanın karşıt güçlere karşı kazandığı bir zaferdir. Brunschvicg'in dediği gibi, verilmiş bir şey değil başarılan bir eserdir. Hürriyetin meydana gelmesi, her zaman ve elzem olarak bir ikilemin, iki şıkkından birinin seçimini yapmak şeklinde olması gerekmez. Çok zaman ortada mevcut olan bir problemin çözümü olarak oluşur. Bu durumda akıl kullanmak eylemi ile de eş anlamlıdır. Hür eylem, yalın olarak başkaları ile olan ilişkilerimizden doğan bir sorunun çözümü anlamına gelmez. Daha geniş bir kavram olarak, insanın evren ile olan ilişkilerini de içine alır. Başlangıçta evrenin esiri olan insan, kendisine düşman olan bir dünyada yaşıyordu. Vahşi hayvanlardan korunması, soğuga karşı çare bulması, yaşamını sürdürmek için besinlere ihtiyacı vardı. Aklı aracılığı ile doğanın bütün güçlerine yavaş yavaş hakim oldu. Dünyaya boyun eğdirerek hürriyetine kavuştu. Dünyanın esiri iken onun sahibi oldu. İnsan evren gerekliliğinden, doğa yasalarını tanımayı ve onlardan faydalanmayı öğrendi. Kendini güvence altına aldı, gereksinmelerini karşıladı. Bu yoldan hürriyetini sağladı. Rasyonelistlere göre; insanın

hür olması için mucize gerekmez, masallarda olduğu gibi doğa kurallarının uygulanmasının durmasına da gerek yoktur. Doğa kurallarından ustalikle yararlanmak yeterlidir. Etkin teknik aracılığı ile engelleri araç haline dönüştürmeyi bilmek, yeterlidir.

Filozof Alain; denizde yol alan yelkenli örneği üzerinde düşünmemizi istiyor. Rüzgârlar karşıt yönden esse de, yelkenli ustaca yapılan volta atmalarla, zig zag şeklindeki manevralarla yol almakta devam eder. Geminin yol alabilmesi için mucizevi biçimde rüzgârın yönünü değiştirmesine gerek yoktur. Doğa yasalarından akıllıca yararlanılmasının bilinmesi, insana doğa hakimiyetini, dolayısı ile hürriyetini vermiştir. Okyanus iyi'yi de bilmez, kötüyü de. Dalgalar ayı ve rüzgârı takip eder. Bu gerçeğe ulaşan insan doğa güçlerinden yararlanarak, deniz üstünde yol alma tekniğini bulmuştur. Hegel, insanın aklını kullanmaktaki kurnazlığı ile hürriyetine kavuştuğunu öne sürer. Eyişim yaparken, acele etmeden, sabırlı olarak, sapma ve denemelerin doğal yasaların aracılığı ile uygulanmasını önerir. Kurnazlıkla doğal yasalarla oynamak yeterlidir, nesnelere birbirlerine etki yapacak şekilde yerleştirerek, sürtüşmelerinden yararlanmak

suretiyle aklın amacına ulaşması sağlanılmalıdır, der.

Akılcılara göre yapılan bu son tanımlama ile; hürriyet kavramının, felsefi anlayış bakımından açıklamalarına burada son veriyorum. Hürriyet kavramı; üstünde tam bir görüş birliğine varılmış bir kavram değildir. Hürriyet; tanımlanması ve kullanılması kolay, somut ve saf bir kavram değil, soyut gerçekle sürekli ilişkileri olan ve bu ilişkileri sürekli olarak değişen bir kavramdır.

Sosyal açıdan hürriyet, bireysel hürriyet ile sosyal yasa'nın uzlaştırılmasıdır. Pozitif hukukun düzenlediği, hürriyetlerin temeli sayılabilecek, felsefi anlayış, bireyci düşüncüdür. Toplumsal kuruluğun asıl ve son amacı kişinin mutluluğu ve gelişmesidir. Bu anlayış içinde hürriyetlerin hiç değilse bilimsel olarak yerleşip gelişeceği muhakkaktır. Fransız devriminden önce gelişmeye başlayan bu düşünce, ilk olarak 12 Haziran 1776 tarihli Virginia Anayasasında, daha sonra, 4. Temmuz. 1776 tarihli Amerika Bağımsızlık Beyannamesinde, etkinlik ve örnek olma fonksiyonu bakımından da Fransız insan ve vatandaş hakları Beyannamesinde yer alır.

1793 tarihli Fransız Anayasasının 1. maddesi; (Toplumun ama

cı ortaklaşa mutluluktur. Hükümet, kişinin olağan ve dokunulmaz haklarından yararlanmasını sağlamak için kurulmuştur) şeklinde bir ifade ile, toplumun amacını belirtmişti. Toplumun kişiye tercih eden doktrinler gerçek anlamda hürriyetleri tanımazlar. Türkiyede hürriyetlerin gelişmesi, daha çok olaylara ve kurumlara bağlı olmuştur. Felsefi temel olarak düşünülürse, gerçekten hürriyet değil, adalet kavramı daha çok önem kazanmıştır. Osmanlılarda amaç, hükümdarın mutlak yetkisini yumuşatmaktır.

1839 tarihli Gülhane Hattı Hümayunu'nun getirdiği yenilik olarak, kişi güvenliği teminat altına alındı.

1856 tarihli İslâhat fermanı ile; kişi güvenliğinin yanında, ibadet ve eğitim hürriyetlerine de yer verildi.

1876 Kanunu Esasi'si ile batıda'ki anlama uygun hürriyetler Anayasa'ya girdi, ama kâğıt üzerinde kaldı.

1924 Anayasa'sı (Türklerin Hukuku Ammesi) hakkında oldukça ayrıntılı biçimde hürriyetler düzenledi. (Hürriyet, başkasına muzır olmayacak her türlü tasarrufta bulunmaktır) diye bir de tanımlama yaptı.

1961 Anayasa'sı ile çok daha

geniş ve ayrıntılı hürriyet anlayışı düzenlenmesi ve uygulanması getirilmiştir.

Pozitif yasalar uygarlığın esas öğeleridir. Keyfi hareketlerin önlenmesini, düzeni sağlarlar. Sosyal sözleşme'nin uyulması elzem olan kurallarını temsil ederler.

Sokrat; adaletsiz hak tanımaz olduğunu bildiği halde, kamuoyunun koyduğu yasaların egemenliğini bozmamak için zehir içmeyi tercih etti.

Robespierre; halkı kanunsuz şekilde ihtilâle teşvik etmemek için ölümü kabul etti.

Bizler neden hür Masonlarız, bu konuya kısaca değinmek isterim. Operatif Masonluk devresinde, Masonların hür olarak nitelendirilmeleri, onların köle olanlardan ayırma edilmelerini sağlıyordu. Daha sonraları «hür» deyimini başka memleketlere seyahat ettiklerinde, hiçbir mükellefiyete tabi olmadıklarını belirtmek için kullanılmıştı. Spekülatif Masonluk safhasında ise; o çağlarda etrafta hüküm süren koyu istibdat nedeni ile Mason Locaları pek çok düşününürün sığınarak fikirlerini özgür bir şekilde savunmak olasılığı bulunduğu yerler olduğundan, bu kelime daha değişik bir anlam kazanmış oldu.

Masonluğun amacı; üyelerindeki vicdan ve fikir hürriyetini en yüksek düzeyde gerçekleştirmektedir.

Her Mason için; pozitif yasaların üstünde, ham taşını yontarak kalbine nakşettiği ideal bir yasa vardır. Bu yasalara riayetsizliğin cezasını da kendi vicdanında bulur. Bizim için, akıl; en yüce yasa ve yol göstericidir. Rabelais, hürriyetin sınırsız şekilde kullanılmasını, şu Thélemite kuralına bağlıyor.

(İyi doğmuş, iyi eğitilmiş, çevresinde şerefli, haysiyetli kişiler bulunan Hür kişilerin etkin bir iç güdüleridir. Bu yeti onları, faziletli davranışlar yapmaya zorlar, kusurlu hareketler yapmaktan alıkor. Bu kimseler kendilerine karşı kötü muamele'lerde bulunanlara aynı şekilde karşılık vermezler. Onlara muhabbet ve hayırseverlikle mukabele ederler. Böylece sevgi ve faziletin etrafa yayılmasına imkân sağlarlar. İşte böyle yetişmiş, olgun kişiler için hürriyetin kullanılışı sonsuzdur. Her dilediklerini yapabilirler.) diyor. Oswald Wirth'e göre ise: «İnsan, içindeki kötülükleri yenmeği başaracağı ölçüde hürriyet sahibi olur.»

Faydalanılan Kaynaklar :

— Kardeş Localarda yapılan konuşmalar

- Oswald Wirth: L'apprenti
- Descartes: Discours de la Methode

- Denis Huisman - André Vergez : Philosophie
- Meydan Larus (Larousse)

Taş'ın Sembolizması

Albert N. ARDİTTİ

Gök cisimlerinin milyarlarca yıllık konsantrik hareketleriyle sıkışarak oluşan korkunç yıldız atomu, sıkışmasının son kertesine eriştiği ve bir kez daha, uçsuz bucaksız uzayda, görülmemiş bir patlayışla parçalandığı zaman, çözülüp dağılan maddesi - milyonlarca değilse bile - binlerce değişik elemanı kapsayan bir gaz haline geldi. Daha sonra, bu gaz, yanmaların, değişik ortamların, ve kendi genişleme tempolarının etkileriyle - basit yada bileşik cisimler halinde, yavaş yavaş yoğunlaştı. Akıl almaz derecede değişik maddelerle dopdolu olan bu gaz, ancak ışık yılları ile hesaplanabilecek bir hızla, uzaya yayıldı; önce kümelere bölündü; sonra da, bu kümelere gök cisimleri meydana geldi. Ve, hepsi birden, konsantrik bir dans çılgınlığı içinde, tanrısal ölçüde dev helezonlar çizmeğe başladılar. Böylece, çağımızın galaksileri oluştu.

İşte, bu galaksilerin bir bucağında, hemen hemen sınırında, bizim yıldız sistemimiz kol gezmektedir. Bir gaz yumağı halinde güneşten kopmuş olan dünyacığımız da, döne döne yoğunlaştı, soğudu, katılaştı, kendi zenginliklerini sıvı yada katı maddeler halinde çöktü.

Elbette ki bütün bunlar da milyarlarca yılın işi... Dünyamızın kabuğu iyice pekleşince, içlerinde sıvı yada gaz bulunan sayısız maddeler oluştu. Ama, bu kez de bu elemanlar kesin, yada yarı kesin evrelere ulaştılar. Çünkü, ısı'nın, hava'nın ve su'yun etkileri altında, bu elemanların çoğu, z a m a n l a okside olur; yıpranıp bozulur, yada başka kombinezonlara dönüşür.

Bu madde çokluğunda hemen her yerde rastlanan, en bol bulunan, en dayanıklı ve en sertlerinden biri t a ş 'tır.

∴

Şafak vaktinin yeşil maviliği içinde, kocaman fırlak çeneli, basık daracık alınlı, tüm vücudu kıl içinde doğal bir mağaraya sığınmış şu beceriksiz adam, birden karşısında peyda olan dev sürüngene nasıl da korku ile bakıyor... Ama, korunma içgüdüğü onun imdadına yetişmekte gecikmeyecek : işte, eline geçirdiği ilk taşı fırlattı sürüngene... Temel gereksinimlerin baskısı altında, o bulanık zekâsı ile, taşı bir dost olarak tanımıştır artık... Ve, mağarasının ağzını kapatmak için, daha kocaman taşlar aramağa yönelmiştir. İşte insan oğlunun ilk koruyucu duvarı... Sonra, doğa'nın parlatıp sivrilttiği, sertleştirdiği sileks türünden taşlar, onun elinde, kesmeğe, yontmağa, kazmağa yarayan ilk korunma âletleri olmuştur.

Ve, taş'la insan arasındaki ilişkilerin, çok yönlü zengin tarafları bulunan, yüce tarihi böylece başlamıştır.

∴

Demek, taş, insana türlü bakımlardan yararlı... Yapı, haberleşme, süsleme... Zamanla da ok başlığı, top güllesi olarak, ve yapısına katıldığı müstahkem şatoların surları içinde savunma malzemesi olarak...

Eğer Masonlukla bir karşılaştırmasını yapacak olursak, görürüz ki Masonluk da ideal bir insanlık mabedi üzerinde çalışmaktadır. Öyle bir yapı ki her bir kardeş onun bir küb taşıdır. Dünyayı aydınlatan Masonik düşünce - böylece - ulusların yakınlaşmalarına katkıda bulunmakta; ilkelerini altrüist (dîgerkâm) duygularla süslemekte, güzellik ülküsüne kendini vermektedir. Bu amaca ulaşmak için kendi şatosuna kapanmaktadır Masonluk — yani, kendi hermetizmine, kendi sembolizmine, kendi ketumiyetine— Böylece haricî uyumsuzluklardan uzak kalabilmekte, uğruna savaş üstüne savaş verdiği

«gerçeği arama» yolundaki sistemini böylece koruyabilmektedir. Ancak, silâhları : ne silekstir, ne ok, nede gülle... Düşüncelere dalmaktır (méditation); kültür, kalem ve söz'dür.

Demek ki taş, herşeyden önce, ç a l ı ş m a 'nın esin kaynağı oluyor. Çalışma olmadan, insanın varlığı tehlikeye girer. Bunun içindir ki, çalışma, Masonluğun vazgeçilmez ilkesidir. Ama, taş, sertliği ve ağırlığı nedeniyle, insanı en çok uğraştıran malzemedir; yontma kalem i ister, çekic i ister. Hele bir yerden bir yere taşınması...

Masona gelince... Kendi vicdanını Masonik ilkeler düzeyinde yontmağa girişirken, hırslarla, tutkularla yüklü bu vicdanî, günlük yaşamın tüm safhalarında kâmil, iffetli adaletin sâkin sularına doğru, çelikten bir dürüstlükle yöneltmeğe çalışırken, Mason, çabaların en çetinini omuzlamıştır.

Taş, dayanıklılığın sembolüdür. Mason için ise t a ş , görevde sebat demektir; çünkü görev, ancak çetin zorlukları yenme sâyesinde yerine getirilebilir.

Taş, kişi oğlunun ilk mesajlarını belgeleştirmiştir. Atalarımız ilk taslaklarını, ilk ideografik desenlerini, taş üzerine kazmışlar, ve bunlar, zamanla, fonetik bir nitelik almışlardır. Bu sembol; yazılılarıyla yayılmaları ile, temel kurallarını tanıtmak isteyen Mason için ayrıca bir değer taşır.

Taşta özgü olan bir başka önem de, bize : eski harabelerin, ölümlere inşa edilmiş yapıtların, cenaze alaylarının, dolmenlerin, tek parça tarih öncesi kalıntıların (menhirs), mozolelerin, piramidlerin, kentlerimizdeki evlerin ve fütürist yapıların tercümanlığı ile, aynı zamanda hem geçmişten, hem günümüzden, hem de gelecekte söz etmesidir.

Taş: köhne bir yapı içinde demokratiktir, ama, üzerine bir asalet arması işlenmişse, aristokratik olur. Maden işçisinin evinde basit bir düzyazıdır; katedralların kulelerinde ve minarelerin ince endamlı silüetlerinde hemen şiirleşir; Yüksek bir inşaatın iskelesinden kayıp düşerken acımasızdır, ama, aziz bir ölünün mezarını işaretlerken göz yaşartıcıdır; ırmakların, kanalların, bentlerin kıyıları tutar; insanoglunu âfetlerden korur; ama, bir yandan da, volkanlara sınır komşusu olan insanların başlarına yağar. Dokusu soğuk ve serttir, ama, örneğin lâv suretinde yakıcı ve sıvı da olabilir. Granit türünden olanları kolay kolay tahrip edilemez, ama, süngertaşı türünden olan-

ları hemen un-ufak olur. Moloztaşı türündekiler çok ağır, lületaşı türündekiler hafifcektir. Bazalt kapkara, mermer bembeyazdır. Kil ve kumtaşı kırmızı, bakırtaşı dediğimiz mälakit yeşildir. Kükürt sarı, arduvaz gridir. Kısacası, taşta gökkuşağının tüm renkleri vardır. Altın damarlısı, yapıda kullanılanı, renk renk mücevher olanları... Tüm bu görünümlere insanda da rastlamıyor muyuz? Toplumda, işçi ile mimar... sıradan adam'la şair... halkın hizmetine koşan'la kargaşalık çıkararı... her şeye omuz silken'le tutkulu kişi... ciddi bilgi'le özentî kumkuması şaşkın - kısacası her renkte karakterler - bir arada değiller mi? Yüce dehâ hikmetlerine yanaşmağa yeltenen boş beyinliler, bilim, sanat, sosyoloji gibi çok değerli insancıl konulara el atmağa kalkışarı kendini bilmezler yok mu?

Demek, insanın yapıtılarını taşla kurduğı gibi, Mason da : ideal insanlık mabedini yükseltmek çabasında, kendi egosuna bir çeki-düzen verecektir.

İnsan, buğdayını öğütmede, yollarını döşeyerek ulaşımını kolaylaştırmada taştan yararlanır ve taş, onu, mezarının başına kadar izler. Tarih taşta işlenmiştir. Uygarlıklar taşlarda yansır. Hayal gücüne sahip bir insan, piramidlerin bloklarında, işçi kölelerin terlerinden kalma nemliliğı görür gibi olur. Antik anıteatrolarda kadim trajedilerin iniltileri ya da gladiyatörlerin çığlıkları hâlâ yankılanır sanki... Müstahkem şatoların gururlu kuleleri, taş köprülerin narin, katedrallerin sivri kemerleri, camilerin kubbeleri, yoğun insan çabasının yüzyıllardan kalma tanıklarındır.

Masonluğun da büyüleyici bir tarihi var: Süleyman mabedinin inşası ile başlayan, katedral ve her türlü tapınak mimarlarından geçen ve şimdiki spekülîtif Masonluğumuza kadar gelip dayanan bir tarihtir bu... Ve, bu son dönemde ustalarımızın düşünce teorileri, bizi hayran kalınacak örneklerle ve çalışmalarla donatmıştır.

Yapının sâf ve lekesiz karakterini sürdürebilmek için, loncalar, bu ince, bu özenli ve sanatkârca işi, henüz bu koşullara bağılılıkları kanıtlanmamış kişilere emanet edemeyeceklerini anladılar; ve, usta - kalfa - işçi olarak üç ayrı sınıf halinde örgütlendiler, ki bu örgütlenme, bizim Mavi Derecelerimizin kaynağıdır.

Yapı işi, birbirini izleyen uygarlıkların gerektirdiğı değışimlere uğradı elbette... Taşlardan oluşan bir gerdanlık gibi her çağda başka başka üslûplar ard arda geldiler, silindiler ve yenilendiler. Modern

çağ, kullanılmak için inşa edilen yapılarda, doldurma süser ve çiçeklemeleri gereksiz buldu. Önemli yapılarda dik açılar ve dümdüz cepheleler tercih edildi... Sonra, örneğin, - o biçimsiz, kapısız, merdivensiz, ama içine girilir girmez bir uçtan öbür ucuna, aşağıdan yukarıya kadar tüm müzeyi gözünüze sergileyen Huntington Müzesi ile, yada örneğin Le Corbusier'nin yaptığı gemi bodoslamasına benzer, acayıp ve boyutları değişik, kiliselerde mutad olan haç şeklinde sağa ve sola uzanan yapıları bulunmayan, yeni bir mimarî anlayışa varıldı. Bu ipsiz sapsız sanat özentilerine kendini kaptırmakla beraber Masonluk, sanatı tüm çeşitleri ile inceler; ve, kendi ilkelerine kardeşlerini bilimin, tarihin ve felsefenin araştırılmasına yöneltecek, onların zekâsını düşüncenin kıvrım kıvrım inceliklerine açacak bir atılış vermeğe çalışır.

Fakat taşın en önemli yeri, taşın doruk noktayı bulması: sanata hizmet ettiğinde görülür. Çünkü sanat, insana, sözcüklerden daha etkili olarak seslenir, tıpkı, sembolizma'nın Masona seslenişi gibi... Eğer sembolizma'yı düşüncenin stenografisi sayarsak, sanat da ruhun ve duyguların muhtasarıdır (yani, kısaltılmış şeklidir). Sembolizmde olduğu gibi, sanatta da, dogmalardan kesin olarak sıyrılıyoruz. Çünkü, sembolizmin de, sanatın da alanları öylesine geniş, sınırları öylesine oynaktır. Demek ki, önümüzde iki dil var: sözcüklerin dili ve ruhun dili... Ruhun dili çok daha mükemmel, fakat o ölçüde de karmaşıktır; çünkü, «ruh zekâyı aşar». Ruh; sanatı - ama gerçek sanatı, hayal gücünü kamçılayan sanatı - kavrar. Resimde, bu, bile bile yeğlenmiş bir belirsizliktir; yanyana bulunan tezat teşkil eden gölgeler ve ışıklardır, sezilmeğe çalışılan bir sonsuzluktur. Heykelde, bu, katlanma anında yakalanmış bir harekettir; içten dutguları yansıtan bir tavırdır, coşturan bir plâstik güzellik, heyecan veren bir biçimlenmedir (contour). Hâlbuki, hiç bir kelime; bütün bu duyguları bir ve aynı anda ifade edemez.

Hume, ruhun gerçek tabiatını açıklamak konusunda lisanın gücünden kuşku duyar. Benedetto Croce, kendinden önce çok kez dile getirilmiş olan görüşü ele alarak, şöyle der: «Sanat, düşünsel olmaktan daha fazla, yaşamsal olan seslenişiyle ve sezgiye dayalı anlatış gücü ile - insanlık çapında bir lisana dönüşün en kestirme yoludur» (R. Huygues).

Bir tabloda veya biçimlendirilmiş bir taşta, kendi düşüncesini hem özümleyecek hem de sergileyecek bir yapıt yaratan sanatçı için ne

demeli? Sezgisel, ama, aynı zamanda, hem ta gönülden, hem de pırlı pırlı, bir güç gibi içinden fıskıran bu «yaratma şiddetidir» ki :

körcesine (örneğin) heykeltraşı, bütün hissettiklerini taş a
üflemeğe sevkeder ve böylece o taşı kendi coşkunluğu ile
sonsuz a dek canlı kılar.

Yapıt, onun, gelecek kuşaklara tüm içsel heyecan gücünü aktaran psikolojik bir itirafı olacaktır.

Hayran seyirci, böylece, durulukla ve heyecanla heykeltraşın ruhunu, özlemlerini ve idealini bu yapıttan sezip çıkaracaktır. Çünkü, sanatçı, yapıtına kendinden sağdığını koymuştur. Boşuna dememişler: «kendinde olmayanı veremez».

Demek ki sanat, düşüncenin, fikrin, maddeye karşı kazandığı zaferdir. Her taş bir sır saklar ve bu sırrı, ancak, onu sezineleyecek olana açar. Sanat demek, coşku demektir. Dar sınırlar sanatı boğar. Bu sebeptendir ki, sanat; dar ve sıkışık olanı, ve sınırları red ve inkâr eden bir kaçıştır. İşte, bu kaçış alanında, örneğin, heykeltraş; tam bir yaratma eylemi içinde, dünyanın tüm gerisini unutur (adeta dünyadan kopar) - bir yaratma ki, heykeltraşın dahi çapına tâbi olarak;

sığ ve sıradan bir zevk düzeyinden, ta ruha kadar işleyen, ve, âli olana kadar varan, bir yüce dizilenmedir.

Heykelcide yaratma sıtması, mermerle karşı karşıya gelmesiyle başlar. Önce mermere, ham madde olarak, 'erhap gözüyle bir bakacak; işleyeceği konuyu gözlerinin önüne getirecek; sonra - daha gerçekçi davranarak - mermeri her yanından yoklayacak; acaba belli belirsiz bir çatlak; acaba, giderek umulmadık ve onarılamaz bir çatlağa yol açacak şüpheli bir damar var mı?

Masonlukla karşılaştıralım bu titizliği: bir aday üzerinde kardeşlerin yapacakları tahkikatın ta kendisi değil mi bu? Eğer adayın karakter zırhında zayıf bir nokta varsa, kardeşler onu bulmak isteyeceklerdir. Masonik tutkularla dolu kardeşler, çağdaş toplumun çılgınca bel bağladığı utanmasız ve acımasız materyalizmden (maddiyattan) silkinerek, iyiliksever bir diğergâmlığın dünyasına dalacaklardır.

Heykelci, alışılmışın üstünde ve ötesinde bir yaşam vereceği sessiz mermere, kendini kaptırır. Çünkü, yaratacağı yapıt, hem tepeden tır-

nağa hareket ve zerafet olacak, hem de - geleceğe meydan okurcasına - öylece hareketsiz ve yaşsız kalacaktır.

Bu durum, bize; içine müptedinin gözlerini açtığı masonca hayatı, ve yaşamının sonuna kadar edineceği masonca prensipleri hatırlatmaz mı? Bu değiştirilemez ilkeler; müptediyi, bütün yaşamı süresince, (onları) uygulamaya sevkeder.

Şimdi, heykelci, yaratma evresine girmiştir. Eğer, şöyle bir incelersek, yaratma sürecinde belirli üç aşama görürüz.

- 1/ Yapıtı - tabir caizse - gebe kalma
- 2/ Gerçekleştirme
- 3/ Ve, nihayet, tamamlanmış yapıt.

Bu basamaklar bana adayın üç seyahatını düşündürür.

GEBE KALMA :

Bu en coşkulu aşamadır :
yüce ihtirasları ile;
belirmeye başlayan çizgileriyle;
şüphe ve tereddütleriyle;
umutları ile; bitkinlik, bezginlik
ve güvensizlikleri ile;
ve, bunları izleyen, ve sanatçıyı
yoluna koşturan güçlü itişi ile;

dopdolu bir aşamadır bu...

Nereden geliyor bu dürtü? İnançlı kişiye göre, sanatçının yaratıcılığı, bir yerde, Tanrı'nın yaratıcılığına bağlanır; çünkü, Tanrı bazı ayrıcalıklı (müstesna) kullarına - azıcık da olsa - insanın çapını aşmayan bir yaratıcılık bağışlamıştır. Ve, bu, kulu Tanrı'ya en çok yakınlaştıran bağıştır. Fakat, kuldaki aşırı gurur ve ihtiras, onu - atomun parçalanması gibi - alın yazısını aşan yaratıcılıklara itibar ettiği zaman, öylesine bir yaratıcılığın kendi özünde: tüm kulları ve dünyayı mahvedecek bir ağır ceza yatar.

Masonluk her davranışta ölçülü olmayı öğütlemiyor mu? Bir yandan yarışmayı alkışlarken, bir yandan da ihtirası suçlamıyor mu? Eleştirici zekâlara göre, sanat, en soylu bir haz ve sevinç kaynağıdır ve olmalıdır. Yaratma çabasında, sanatçıya gerekli enerjik dürtü; sa-

nattan gelir. Bu itiliş incelendiğinde, bu alanda değişik duyguların sarmaş-dolaş oldukları görünür:

- a/ Yaratma isteği, acaba, varlığımızın dip derinlerinden kopup gelen karşı konulmaz bir ihtiyaç mı?
- b/ Kontrolsüz ve kontrol edilemez bir arzu mu?
- c/ Acaba, sanat Neanderthal atamızdan bu yana, insanoğlunun istekler ve atılımlar karanlığının içinde, bir el yordamı araştırması mı?
- d/ Tanınmak ve alkışlanmak tutkusudur mu?
- e/ Üstün bir eser çıkarabileceğine kendi kendini inandırmak ve bir güvenceye kavuşmak hevesi midir?
- f/ Başkaları üzerinde manevi bir üstünlük kurmak mıdır?
- g/ Aslında gülünç ve boş olan bir kuruntu ile, adına sonsuz gelecekte unutturmamak mıdır?
- h/ Kendinden sonraki geleceğe ve sonsuz kuşaklara duygulandırıcı bir vasiyetname bırakmak gibi his dolu bir umut mudur?

Belki de, tüm bu zavallı, karmaşık eğilimler yığnında, bu sonuncusu; en çok benimsenebilir olanıdır.

Sanat itilişinin derece derece güçlü bu unsurlarının masonluktaki paraleli, ve eş değerleri, nelerdir? Her yeni Mason'un sağlıklı şüpheleri, titiz tereddütleri... O yeni Mason ki, törenler, ritler ve ilkeler âlemi olan bu yeni dünyada (Masonlukta) kendi yolunu aramakta bulunacaktır.

İster tanrıca, ister inançsız olunsun, şu bir gerçektir ki, esinlenme - bir yorumu ile - Vahy'in (revelation'un) çocuğudur. Esinlenme bir tür buyruktur; akıldan ve zekâdan değil, doğrudan doğruya madde-den, zamandan, ândan, çevreden, bir ışıktan, bir güzel kokudan, bir melodiden, bir buluttan, bir renkten; sanatçının iç hislerinin baskısı altında, belki de kendi bakışından gelen bir buyruk...

Esinlenme, bütün bu ele avuca sığmaz öğelerin bir karışımıdır. Bir heyecandır. Üstelik, yaşamamızın zaman ve mekân içine serpilmiş bir kırıntısını oluşturan bir takım sisli anılar ve yaklaştırmalardır.

Havali, esîri, coşturucu ve narin duygu elyafından örülmüş olup, maddeciliğin çarmihına çivili insanlık yaşamını aşır geçır, uçar, gider...

Sembolizma, bizi, teamüllerimizin ve aldığımız özel içsel (esoterique) öğrenimin esinlediği işte bu spiritüel, zarif ve ince spekülasyonlara götürür.

Esin (ilham) başlı başına bir dünyadır. Saflığı ve inceliği sanatçının dehâsı ile boy ölçüşen, onun tutkuları ile atbaşı giden bir mücevherdir. Kardeşler, sembolizmadan, kendi hayal güçleri ve kültür düzeyleri derecesinde yararlanırlar.

Sanatçı, meselâ heykeltıraş, sanatına vurgundur. Sevmek için ise, tabiat; güzelliğe, adeta, tapmayı zorunlu kılar. Zira, sevgiye analık eden, şekillerin ve duyguların güzelliğidir. Amma, sanatçı da - herkes gibi - aynı evrensel doğa yasalarının buyruğu altındadır. Bunlardan en sık başa geleni **can sıkıntısı**dır. Binlerce yıldan beri yontulup mutlulukla, ya da çilelerle yaratılmış o güzel heykellerin röproduksiyonları karşısında, sanatçı, yılgın ve bıkkın, alışılmışlığın kafesinden kendini kurtarmağa çabalar. Örneğin, önce Rodin, çekine çekine, Balzac'ı yontmağa girişmiştir. Gerçekten güçlüdür bu yaratığı Balzac; ama, biçimsiz ve acayıptır. Öylesine cüretli bir Balzac heykeli, heykelcilikte düzensiz bir patlamaya başlangıç olmuştur. Nitekim, akabinde, Brancusi, Calder, Lipshitz, Arp, Moore ve daha bir çokları figüratiften (somuttan) abstreye (soyuta) sıçramışlardır. Tüm bu heykeltçiler, elleri altındaki mermerden, davranış törelerine aykırı biçimler çıkarmağa çalışmışlarsa da, bu denemenin gerçeklikteki normlara bir baş kaldırma olduğunu kabul etmek gerekir. Aslında, bu sanatçıların yaradılışlarında, alışılmış heykeltçinin yüreğini tutuşturan aşk vardır, aynı aşktır o. Farklı olan, sadece onların sanat anlayışlarıdır. Kendi «içben»lerini anlatmak için giriştikleri bu «ifade atılımı» doğrultusunda, sanki «başka dil» kullanarak,

bu yeni heykeltçiler; soyut şekillerin sonsuzluğuna dalarlar. Onların heyecanı, herhalde, başka boyutlara sahip bulunur. Zira, bu heyecan:

kalçanın inhinasını (somut şeklini) veya omuzun zerafetini değil sınırdan ve klâsik kuraldan soyunup arınmış bir «iç görüş» ün, «bir iç manzara»nın değinilemez dolambaçlığını seyrediyor olsa gerek...

Bu heyecan, eli altındaki o «başı sonu belirsiz» elips mermeri - tıpkı klâsik sanatçı gibi - özenle düzeltip parlatır, ve iki taş süslemesi arasında bıraktığı acııp delikten sonsuzluğu görmeğe çalışır.

Antik sanatçı, çoğu kez mutluluğun, bazen ise ızdırabın yorumcusu idi; böylece, hayatın bu iki kutbunu dile getirip bunların çelişkinini belirtirdi. Modern sanat ise, antik sanata karşıt olan (biçimlerde ve perspektifte devrim) humlesinin yorumcusudur. Fakat - antik sanat da, modern sanat ta - aynı sevgi ayininde, yani esinlemede, yaratmada, gerçekleştirmede ve insanlığa spirtüel bir hizmet sunma amacıyla, birleşirler. İşte, Mason'un sembolizmada aradığı da budur. Bu günkü insan toplumunda hüküm süren kayıtsızlık ve kin havasına karşıt, özveri ile dolu bir sevgi...

Sanat mı uygarlıkları biçimlendirir, yoksa uygarlıklar mı sanatı etkiler? Alışıl gelmiş (konvansiyonel) sanattan modern sanata doğru Maillol'un tombul kadınlarından, Giaconetti'nin ipincecik endamlarına; Praxitele'in dilberlerinden Miro'nun eğri büğrü heykellerine doğru simetri ve perspektif yoksunluğu içinde bir arayış yolu var. Bence sanat - bir (uygarlık) ve biri de (o anın yaratışı) olarak, birbirini münavebe ile izleyen basamaklardan oluşmuş bir merdivendir. Soyut sanat'a, heykelcinin bilerek ve isteyerek bir biçimsizlik verdiği büküm büküm taşta, iki türlü bakmak, tabiatıyla mümkündür:

1 — Devrime aç ve susamış gençliğin bakışıyla, gençlik; soyut sanatta, yalnız ve sadece :

«simetri» ye, «perspektif» e ve «anlam» a küstahça nanik yapan (oh, nihayet bunu yapan) asık ve ekşi şekiller görür,

ve, böylece, takdis olunan soyut sanat gitgide cüretlenir, isteyerek zıvanadan çıkar, ve gittikçe karmakarışık, azgın ve sersemletici arapsaçı yeniliklere yönelme özgürlüğünü kendisinde duyar.

2 — Orta yaş, olgunluğa erişmiş insan, bakışıyla;

O insan; bu sanatkârca taşkınlıklar karşısında bazen omuz silker, bazen ise, bu sağlıksız plastik şişkinlikler içinde bir ahenk bulmağa çalışır. Parmakları arasında akıp kaçtığını hissettiği bir sevgiyi, son nefesinde, böyle bir ahenkten çekip çıkarmak için...

Bazen de, sanatçının ilhamını anlamağa çalışır; kendini öyle bir ilham ile birleştirerek, bir ilkbahar yenilmesinin sarhoşluğunu sanatçı ile beraber tadıp yaşamak için... Öylesine bir yenilenme «alışılmış-dan uzak» ve «ihtilâfçı» olsa bile...

Bu acayip şekiller kasırgası ortasında, olgun insan, yolunu yordamını yitirmiş birisi gibi, sallanıp sendeler, sevgiyi bulup çıkarmağa çalışır. Evet, karmaşık; evet, klâsik olanı o kadar inkâr eden felsefeler ile dopdolu bir sevgi - insanlık ve tüm varlık sevgisine, her şeye rağmen mülâki olup ulaşacak bir «sevgi aramaya» girer.

Amma, bu sevgi :

şekil arınmışlığı içindeki; binlerce yıllık antik sanatın ilham ettiği kıvamda asla olmayacak;

çarpık ve çirkin şekilli modern sanatın sevgisi pervasız ve dizginsiz olacak; mihrinden fırlamış, yanlış ilkelerden sıyrılmış, şiddet ve saldırganlıklara analık eden bir ümit yitirmesine bulanmış türünde olacaktır bu sevgi...

Nasıl yargılamalı antik sanatla modern sanatı? Bir yanda giyimli, örtülü süje'den çırilıçplak süje'ye, haut relief'lerden bas relief'lere atlayan; zaman zaman, asla erişilmez plastik muvafakiyetlere (performans) ulaşan antik sanat... bir yanda da, düşünce ile bağlarını koparmış görünmesine, ve, bilinç dışının cazibesine kapılmış olmasına rağmen, tahmin edilemeyen duyarlık derinlikleri esinleyen modern sanat..... Sembollerimizdeki siyah-beyaz, tolerans ve ikilem, bu yarıda Mason'u uyanık, nefesi kesik ve tetikte tutmaktadır. Gerçeği ruhunda ve zihninde, yani, vicdanında ve zekâsında aramağa onu zorlamaktadır. Bazen, Mason - antik veya modern - ne biliyorsa, hepsinin aşılması olduğunun farkına varır; bu yaratmalar, bu başkaldırmalar ve kural tanımaz gerçekleştirmeler kervanını soğukkanlılıkla seyreder.

Masonik normların ışığında, şaşmaz bir dikkatle görür, tartar, değerlendirir. Yaratmayı gerçekleştirmiş olan espriyi daha iyi kavramak için, onunla bütünleşmeğe çalışır. Ama, onu ne över, ve ne de yerer. Onunla ne gözleri kamaşır, fakat, ne de eleştirir onu... Çünkü, Mason sâf gerçeğin elde edilemeyeceğini bilir.

Heykeltraşçılık ile ilgili bütün bu benzetmelerden esinlenen Mason; ham taşı cilâlamağa çalışır, sadece onu düzlemek için değil (bu alelade bir iş olurdu) o taşta Masonluğun dilediği hali vermek için - hırsları, kini ve şiddeti yenip yıkan hali...

GERÇEKLEŞTİRME

Üç basamak arasında bu ikincisi en kolayı... Çünkü, sanatçı, proje sini kafasında artık iyice belirlemiştir. Cenkleştiği zorluklar onu güç-

lendirmiştir, kırbaçlamıştır. Gebelik'ten doğum'a gelinmiştir. Fikir - artık - söze, maddeye, biçime, renge dönüşmüştür. Bu, gerçekleştirmeden öncekine benzemeyen, yepyeni bir dokuda, yepyeni bir coşkudur. Yine cesaret kırılışları olabilir, ama, ele alınan ve son bir düzeltmeden geçirilen her başarılı ayrıntı, özlenen kusursuzluk ve sağlam görünüş, sanatçıyı zevk ile, seyirciyi de sevinç ve coşku ile dolduracaktır.

Burada önemli, olan, heykeltcinin yontacağı süjeyi derinlemesine tanımasıdır. Michel Ange, Floransa'nın San Spirito morgunda kadvraları inceler, kesip biçer; her sinire, her damara, her kas'a yakından bakar. Eşsiz bi teknikle el ele vermiş eşsiz bir gerçekçilik, bütün bu gözlemleri onun yapıtlarına aktaracaktır. Onun Pieta'sını gözlerinizin önüne getirin: tüm grup bir yana, Meryem de bir yana. Meryem'in s a d e c e sol eli, Tanrı'ya boyun eğen bir ıstırapın şiridir. Bu ıstırap, adeta, doğa üstü bir kudretin şahlanması ile dile getirilmiştir.

Acaba, heykeltcinin yontma kalemi onun eline itaat eder mi? Ruhun en küçük heyecanlarını bile izlemez mi? Heykeltci - kendi tutkularının kırbaacı altında - düşüncelerini taşa dile getirmektedir. Bir taşa biçim vermek nedir, aslında? Bir kaoston bir düzen çıkarmak değil mi? Şekilsiz bir maddeye bir biçim vermek değil mi?

Yontma kalemi heykeltcinin dalgalanışıdır; iradesi de kasırga... Çarpır da çarpır; kemirir, oyar; madde direnir; sanatçı yüklenir, saldırır. Didinirken, birşeyler yapmak için ıstırap çekerken, biraz olsun tanrılaştığını belli belirsiz hisseder. Eh, o da yoktan varlık yaratmıyor mu? Sonunda mermer blok bu savaşın izleriyle ve acıları ile damgalanır. Kararlı insana nasib olan o kaçınılmaz an, artık, gelmiştir: ruh maddeyi yenmiş ve madde iradeye boyun eğmiştir.

Masonun da yaptığı bundan farklı mı ki? O da evrensel kardeşlik ruhunu toplumun çirkefinden çekip kurtarmağa çalışmıyor mu? Bu soylu girişim uğruna tüm yeteneklerini seferber etmiyor mu?

Heykeltci, ister figüratif olsun ister soyut; kütlelerin dengesini gözönünde bulundurmak zorundadır. Örneğin, ağırlık yasalarına omuz silkemez; İsbetle vurmalıdır, aksi halde yarattığı yapıt sakatlanabilir.

Mason da, katlandığı doğa yasalarına saygılı değil mi? Kardeşlerini ve herkesi de o yasalara saygılı davranmağa özen ve saygı ile ça-

ğirmiyor mu? Onun yüce havârilîği bu değil mi? İşlenmiş mermer - aldığı biçimle - hem katılık hem de harekettir; espirisiyle hem hareketsizlik hem de aksiyon (eylem) dir. Çünkü, yapıttaki hatırlatıcı ilham veren çizgileri, ya hoş simetrisi (dengeleri), ya da tüm hesapları altüst edici dengeleri göz ortaya çıkarır.

Aynı suretle, Masonluk da, binlerce yıllık geleneğinin ve sembolizmasının avadanlığı ile, sisteminde değişmez; araştırmalar yapmak, temel ilkelerini yapmak suretleri ile eylemci olmaktadır.

TAMAMLANMIŞ YAPIT

Üçüncü ve son basamakla yapıt tamamlanır, ama, kuşkunun, kararsızlığın sonu yine de gelmemiştir. San'atçı bir bakış bekler; bir söz, bir jest... Acaba, övgüler içten mi? Acaba, eleştirilerde bir yan tutma mı var? Çünkü, yapıtın karşısında - zevkleri, tutkuları, eğitimleri, öğrenimleri, duyarlıkları, yeğlemeleri türlü türlü olan - değişik karakterde binlerce kişi toplanmıştır. Bunların yargıları arasında uçurumlar vardır. Bu yargıların bazıları eseri göklere çıkarırken bazıları en aşağılayıcı yergilerde bulunur. Sanatçı, bu yargılar konusunda bocalar. Ancak, gerçek sanatçı odur ki, değneği elinde - çiçek gerdanlıklara da, her adımda ayaklarını yaralayan taşlara dâ h i ç aldirmeden - yoluna devam eder.

Ve, tıpkı böyle, Mason da - aldığı mesajdan ve bu mesajı aktardığı kişiden emin olarak - yolumuz hakkındaki yersiz, taraf tutucu ve saldırgan yargılardan kaygılanmaksızın, yürür, gider.

Tamamlanmış yapıtın karşısında başarı dakikasının değeri sonsuzdur. Evet, bir ân'dır bu; kısacık, gelip geçen, durdurulmaz... Sonsuzlukla eşdeğer olan ânlardan biridir bu... Ve bu ânın parıltısında bizi yeni yapıtlar için tutuşturan bir kıvılcım vardır.

Promete, yorulmak bilmeksizin, dağın yamacından yukarı çıkarmağa çalışıyordu taşı... İşte, Mason da - tam kusursuza erişemeyeceğini bile bile - kendi ihtiraslarının korkunç ve tuzaklı akımını göğüslemeğe çabılıyor. Amacı, normal bütünlüğün doruğuna vararak, güvenilmez eğilimlerini dizginlemek, kayıtsız şartsız kardeşlik, insanlık ve doğa sevgisi şatosunun altın kakmalı kapısını zorlamaktır.

Borcumuz

Ceviren : Raşid TEMEL
(NeW Age'den)

«Karşılığı verilmeden hiç birşey alınamaz.» Ne saçma bir söz! Elde ettiğimiz en kıymetli şeyler, hayatımızla başlayarak, hiç birşey vermeden alınmıştır. Hangimiz annemizin sevgisi, dinî inançlarımız, ve mutluluk arama hürriyeti için birşeyler verdik? Adalet idealleri, uygar insanlar gibi yaşamamanın hakça savaşı için kime ne ödedik?

Hepimiz borç içinde doğduk. Alacaklılarımız bizi zorlamadıkları için de çoğumuz daima borçlu kalıyoruz. Herhalde nefsimize saygılı olarak karşılığı verilmeden aldığımız şeylerin faturasına birşeyler ödememiz gerekir!

Gelmiş geçmiş velinimetlerimize ne şekilde ödeme yapabiliriz? Kalbimizden vereceğimiz çeklerle! Yardıma muhtaç olanlara el uzatmakla, bu malî yardım olmayabilir, ama sevgi, anlayış, cesaret vermekle, maneviyatı takviye edecek itimadı sağlamakla olur. Önemli olan nasıl ödediğimiz değildir. Önemli olan vermeğe arzulu olmak ve sorumluluk duymaktır.

Fazıl Ahmet Aykaç'ın Tekris Celsesi Zaptı (1)

Suha UMUR

11 mart 1337 (1921)

Üs.: Muh.: Saim Hüsnü
Na.: Ev.: makamına Halid
Habbab Na.: Sâ.: makamına
Muhip, Hat.: makamına Suphi
Ziya, Kâ.: Hamdi Suat Em.:
Hz.: Cümbüşyan, Em.: Has.:
Hayim Naum, Muhak.: Yordan,
Teş.: Şan ve Muh.: Dah.:
Ömer Faruk Biraderler makam-
larına kuud ettikten sonra ve
Mah.: Muh.: 'imizin hariciler-
den masun ve mahfuz olduğu
tahkik kılındıktan sonra Sa.:
Âz.: Kâ.: 'ın ism-i Celâline iza-
fetle ve Maş.: Âz.: Os.: 'den
haiz olduğu selâhiyete binaen
Üs.: Muh.: tarafından usul-i

mübtedî derecesinde küşad ve
âmâle mübaşeret olundu.

Zabt-ı sâbık kıraat olunduktan
mündericatına bir itiraz vuku'
bulunmadığı cihetle Hat.: Bi-
raderin rey-i kanûnisiyle ârâya
müracaat olunarak müttefikan
kabul edildi.

Evrak-ı vâride Üs.: Muh.:
tarafından kıraat edildikte Selâ
met Mah.: Muh.: 'nin bir kıt'a
davetnamesinde Şarap ziyafe-
tine bir murahhas gönderilmesi

(1) Bk. Mimar Sinan, Say 21, Ünlü
Masonlar

taleb olunmakla Muhak.: Yordan Biraderin murahas olarak i'zâmı müttefikân takarrür etti. Bir de Resne Mah.: Muh.: ile Bizanzio Rizorta Mah.: Muh.: nin davetnameleri kıraat olunarak her iki Mah.: Muh.: 'ye Biraderlerin giderek tenevvür etme lâzumu Üs.: Muh.: tarafından kemâl-i ehemmiyetle Biraderlere tavsiye edildi.

Ruzname-i müzakeratta Fazıl Ahmet nam haricînin evrak-ı tahkikiyyesinin kıraatı (bir kelime okunamadı) olmakla evrak-ı mezkûre ile beraber Maşrık-ı Âzam-ı Osmanîden mevruk tasvîpnamesi alelusul kıraat olmuş ve aleyhde söz söyleyen olmadığından Hat.: Biraderin rey-i kanûnîsi ile ârây-ı hafîye müracaat olunarak yirmi iki mevcut reyden cümlesi beyaz zuhur etti. Bu aralık Şarkta ahz-ı mevkî eden pek Muktedir ve Münevver Besim birader haricînin yakında bir mahalde ise Tekrisi için celbi münasip olacağı fikrini dermeyan ettiğinden cümle biraderler bu fikre iştirak eylemekle mumaileyh celbettirilerek hücre-i muzlimeye ithal edildi. Bu aralık söz alan Hâşim Veli Birader «Temps» gazetesinin iki mart tarihli nüshasında Alman ve Fransız Masonluğu hakkında bir makale olduğunu ve bu makalenin Mah.: Muh.: 'de kıraati fayda-

dan hâli olmayacağı fikrinde bulundu. Bu fikre cümle Biraderler iştirak eylemekle Üs.: Muh.: bu makalenin buldurulup tercüme edilmesi hususunu Suphi Ziya biradere rica ettiğinden mumaileyh Birader maal-memnuniye kabul ettiğini söyledi.

Hücre-i muzlimede bulunan haricînin vasiyetnamesi gelerek Üs.: Muh.: tarafından kıraat olmakla mumaileyhin Tekrisine devam olunması Hatibin reyile takarrür ettiğinden Mahfile ithal edilerek merasim-i Tekrisiyesi ifa ve Mah.: Muh.: azay-ı âmilesi meyanına ithal olumasını müteakkip üç alkış icra edildi.

Ruzname-i müzakerata dahil olan «Hayatta gaye neden ibaret olmalıdır» hakkında Suphi Ziya Biraderin pek nâfi olan konferansı cümle Biraderler tarafından istimâ' edilmiş ve hitamını müteakip mumaileyh birader alkışlanmıştır.

Pek Muhterem ve Münevver Besim Birader, Suphi Ziya, Birader tarafından okunan konferansın kendi Necat Mah.: 'nde dahî kıraatine müsaade olunması talebinde bulunduğundan Suphi Ziya Birader maatteşekkür kendilerine takdim edeceğini söyledi.

Bu aralık Vefa Mah.: Muh.: kâtibi Asım Birader martın onsekizinci Cuma günü içtimaları vuku bulacağından yevm-i mezkûrda biraderlerin ziyaretlerine muntazır olacaklarını mübeyyin bir varakayı Üs.: Muh.:’e takdim etti ve mündericatı biraderlere tebliğ edildi.

Mah.: Muh.:’mizi teşrifleriyle vâyedâr-ı fahr-ü mubâhât eyleyen ve mesaimize bu suretle iştirak etmek lûtfunda bulunan Pek Muktedir ve Münevver züvvar biraderlerin şerefine üç alkış icra olunduktan sonra gerek umum Masonluk ve gerek Mah.: Muh.:’miz hakkında söz söylemek isteyen Biraderlere söz verildikte Yeşua Birader söz alarak sinemize kabul ettiğimiz yeni Birader derecelerine ait malûmata tamamiyle dest-i rest olmadıklarından bir kaç Üstattan mürekkep bir cemiyet teşkiliyle lâzım gelen malûma-

tın kendilerine talim edilmesi hususunun taht-ı karara alınmasını teklif etti. Üs.: Muh.: içtima günleri bir saat evvel Biraderlerin mahfele gelmeleri ve orada ihzar olunacak bir Üstadın kendilerine talimat-ı lâzımeyle irae etmeleri suhuleti mucib olacağını teklif etmesiyle teklif-i vâkî kabul edildi. Teklif kesesi gezdirildikte Şarka boş geldi. Sadaka kesesi rahatsız olan ecved Biraderler, Refik Sermet, Miskciyan ve Doktor Mehmet Ali ve Doktor Ali Haydar ve Usulcüoğlu (?) ve Toma ve Haşım Veli biraderlerin hisseleri de dahil olduğu halde Şarka dörtyüz tuğla getirdiği ilân edildi. Daha başka söz söylemek arzu eden Birader olmadığından ve vaktin de hulûl etmesine binaen Mah.: Muh.:’imiz Üs.:, Muh.: tarafından alelusul merasimle tatil-i iştigal (?) ederek cümle Biraderler mutayyiben avdet ettiler.

Üs.: Muh.:

Hat.:

Kâ.:

Mimar Sinan L. aslî üyelerinden Albert N. Arditti K. imiz Brezilya'da kâin Masonik Edebiyat Akademisi (Academia Maçônica De Letras) Başkanı Marivalde Celvet Fagundes K. ten aldığı 24.11.1978 tarihli bir levha ile adı geçen Akademi üyeliğine seçildiğini öğrenmiştir.

Arditti K. i tebrik eder, masonik hayatındaki başarılarının devamını dileriz.

1978 Haziran - Kasım Aylarında L. larda Yapılan Masonik Konferanslar

A — İSTANBUL VADİSİ

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Kültür	Attilâ Büyüktunç	Masonlukta gelenekler ve disiplin	16.10.1978
»	Faruk Erengül	«Esprit»'nin fiziği	13.10.1978
Ülkü	Hasan Ö. Balım	Yunus Emre'nin hümanizması ve Masonluk	8.6.1978
»	Yıldırım Baysal	Mason Teşkilâtı	23.11.1978
Kardeşlik	Hayrettin Erdem	Aklın cevheri Beyin	1.6.1978
Sevgi	M. Ali Berkman	Masonluk ve otorite	5.6.1978
»	Erol Orhun	Doğa kanunları ve Masonluk	5.6.1978
»	Sabahattin Arıç	Yunus Emre'nin Masonluk için faydalı düşünceleri	20.11.1978
Atlas	René de Vrieze	Hoşgörü hakkında	1.11.1978
Müsavât	Okan Bilgütay	1930'lardaki hadiseler	16.6.1978

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Müsavat	Ömer Umur	Masonik müzik hakkında	22.9.1978
»	Tulû Baytın	Uzak Asya inançlarından arakesit	22.9.1978
Libertas	Falih Erksan	Ritüeller üzerine	7.6.1978
»	Dimitri Atanasof	Mozart'ın Masonik hayatı ve müziği	22.11.1978
Hakikat	D. Grigoriadis	Masonlukta gizlilik	1.6.1978
»	V. Kasapidis	Masonlukta hakikat	5.10.1978
»	Nikos Ciras	Sevgi Masonluğun temelidir	2.11.1978
»	E. İkonomidis	Hürriyet ve Masonluk	30.10.1978
Ahenk	İbrahim Usta	Mozart K.'in «Sihirli Flüt» Operasının Masonik yorumu	7.6.1978
Fazilet	Tanju Koray	Masonik düşünceler	6.6.1978
»	Ahmet S. Kalın	İktisadî Bakış açısından Masonluk	10.10.1978
Erenler	Koray Darga	«O» da bir Masondu :	20.10.1978
»	Bedrettin Güven	André Chenier Ben bir M.: muyum?	17.11.1978
Sadık Dostlar	Bülent İskir	«Tarot» ve sakladığı sır	10.10.1978
»	Sahir Erman	1965 olaylarında bazı B.: 'lerin faaliyetleri	16.11.1978
Ülke	Adnan Sütmen	Hakikat	3.10.1978
»	Mehmet Süzel	Hakikat	31.10.1978
Humanitas	Kemol Türen	«Anderson Nizamname-leri»'ne toplu bakış	9.10.1978
Hulûs	Yani İşçen	Birinci Derecedeki Locanın Taşınan ve Taşınmaz sembolleri	7.6.1978

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Hulûs	Lefter Karakaş	Hakikat hakkında	7.6.1978
»	K. Papakostanti	Çıracık avadanlıkları	25.10.1978
»	Y. Vakalopulo	Hristo Rizopulo B.:’in hazırladığı «V. Murat» mevzulu konferans	25.10.1978
Freedom	İsmail İşmen	Mistik Spiral’in felsefesi	26.10.1978
»	M. Katircioğlu	Masonik düşünceler	23.11.1978
Pınar	A. Manço - İ. Göral	Haricî âlemde Mason	13.6.1978
»	C. Gürsoy - T. Özgökmen	Masonlukta eleştiri	3.10.1978
»	A. Öztunç - A. Işıkara	Masonlukta sevgi ve saygı	17.10.1978
Sevenler	Fadıl Altop	Ölüm ve anlamı	27.10.1978
Üçışık	Boris Gilodo	«3» sayısı	11.9.1978
»	Sabri Kayralcı	Localarda seçimler ve esasları	23.10.1978
Özlem	Nail Güreli	Türk Masonluğunda demografik hareketler	2.10.1978
»	Yavuz Dinar ve Tahsin Sağışman	«Ernst ile Falk» adlı Mas.: diyalog (E. Lessing)	27.11.1978
İrem	(Panel)	İrem’in üç yılı	23.6.1978
»	Erol Türker	Masonik Etiket	29.9.1978
»	Çınar Şahenk	Tolerans	13.10.1978
»	Tevfik Türker	Çıracık	27.10.1978
»	Kemal Kaplanlı	Masonik şiirler	24.10.1978
Evren	Davut Yerşenli	Sevgi ve Tolerans	21.9.1978
Piramit	Onur Ayangil	Eşitlik	9.6.1978

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
B — ANKARA VADİSİ			
Uyanış	Tuncay Kesim	Konfüçyüs	2.6.1978
»	Alp Öyken	Masonluk ve sanat	16.6.1978
»	Talât Kocabay	Masonik Üçgenler	15.9.1978
»	Vural Olcay	Tasavvuf	29.9.1978
Doğuş	Raşid Temel	Derecenin esasları hakkında beş dakika	27.6.1978
Yükseliş	Can Özkut	Hümanist kişi, hümanist topluluk ve hümanist toplum arasındaki çelişkiler	15.6.1978
»	Ç. Özer - Z. Berke	Loca tarihçesi - Kuruluş anıları	24.6.1978
»	H. Akalp - Ö. Dolun	Masonlukta kullanılan araç ve gereçlerin sembolik anlamı - Masonlukta evrenselliğin gerçek niteliği ve sınırı	14.9.1978
»	Özdemir Alaçam	Toplumsal değişme karşısında bir öğreti olarak Masonluk	2.10.1978
»	Can Özkut	Jöntürkler hareketi ve Masonluk	30.11.1978
»	Erdinç Sağlam	Masonlukta dışa dönük yapının gerekli olup olmadığı	30.11.1978
İnanış	Metin Kemahlı	Özgürlük üzerine	9.10.1978
Bilgi	Süleyman Duygan	Masonluğun esasları ve prensipleri	21.6.1978

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Bilgi	Ferdi Özmen	Ana prensipler ve Masonluk örgütleri	20.9.1978
»	Ali Özaslan	Loca tahkikatı	18.10.1978
Barış	Melih Tokay	Mozart'ın bazı Masonik eserleri hakkında	5.6.1978
»	Işık Nazıkoğlu	Mason'un mükellefiyetleri	19.6.1978
»	İnal Eğriboz	Mason Locaları üzerine bir bakış	2.10.1978
»	Mustafa Gürsel	Tarih boyunca Masonluğa ve Masonlara yöneltilen saldırılar	16.10.1978
Dikmen	C. Memduh Altar	Bitmeyen özlüm	1.6.1978
Yıldız	Ş. Kayaman	Mas.: davranışlar ve ilgili anekdotlar	8.6.1978
»	M. Bartınlioğlu	1. derecenin anlamı	22.6.1978
»	M. Bartınlioğlu	Masonluk (kuruluş ve idaresi)	14.9.1978
Çankaya	(Münazara)	Masonik ilkeler tüm yaşantımızda her zaman tatbik edilebilir mi?	23.6.1978
Arayış	Tugay Ateş	Sevgi üzerine 1	3.10.1978
»	Coşkun Ertürk	Sevgi üzerine 2	10.10.1978
Üçgül	Orhan Alsaç	Masonlukta demokratik idare	14.6.1978
Ahiler	Galip Kardam	Ritüellerimiz	14.9.1978
Çağ	Feyiz Kılıç	Masonluk ve milliyetçilik	27.9.1978
»	Yıldırım Parlar	Mason ve Masonluk üzerine	25.10.1978
Yunus Emre	Adnan Balkanlı	Neden buradayız?	7.6.1978

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
------	-----------	------	-------

C — İZMİR VADİSİ

İzmir	İbrahim Tosuner	Masonluk ve haricî alemdaki görevleri	8.6.1978
Promethée	Doğan Dirlik	W. A. Mozart'ın biyografisi ve eserlerinden Sihirli flût'ün banttandan takdimi	7.6.1978
»	.....	Semboller üzerine bir kaç kelime	21.6.1978
»	Doğan Dirik	Mozart	11.10.1978
»	Çetin Toktay	Konfüçyüs	22.11.1978
Ümit	.....	Eski Mükellefiyetler'den bir bölüm	23.6.1978
Eylem	Argun Ataoğuz	Türk Masonluğunun gelişmesi için neler düşünülebilir?	5.6.1978
»	Ali Özbay	Ahîlik	12.6.1978

D — BURSA VADİSİ

Nilüfer	İbrahim Yaşar	Tolerans	24.10.1978
»	Yücel Altınköprü	Vazife	21.11.1978

MİMAR SİNAN

Franmasonluğun Bugünkü Büyük Sorunları (Problemleri)

A L E C M E L L O R

Belfond, Paris, 1977. 193 ss. 45 Fcs.

G.L.N.F., Lutèce Bölge B. Üs. A. W. BARNETT K. tarafından gözden geçirilmiştir.

Ars Quator Coronatorum, V. 89. s. 190 (1977) dan,

Türkçesi : M. GÖKDOĞAN

Alec MELLOR, İngilizce konu şan masonik çevrelerde «Ayrık düşmüş Kardeşlerimiz - Franmasonlar» adlı ve 1969 da George C. Harrap Ltd. tarafından İngilizce tercümesi neşredilen kitabı ile çok iyi tanınmaktadır. Bu yayının kendisinin 1971 de mason oluşundan önce idi.

Az bilinen bir şey, onun Mesleğe intisabından sonra Mason-

luk üzerine, henüz Fransızca'dan tercüme edilmemiş y e d i kitap daha yazmış olmasıdır. Buna rağmen, maksada yararlı olmakta ve Fransız Halkı'na, yurtlarında M u n t a z a m bir Franmasonluk bulunduğunu ve yüz yıl önce Grand Orient de France'in masonik i n t i z a m dan ayrılarak sahte, Gayrimuntazam, athéist ve siyasete sapsmiş bir organ oluşundan beri,

Mesleğe karşı yapılan suçlamaları bertaraf etme yolunda beraberlik gerektiğini anlatmaktadır.

Fransa'da maalesef, muntazam masondan çok gayrimuntazam vardır. Bu memlekette geçerli, saf Masonik Obediyans - Fransız Millî B. Locası Alec Mellor gibi bir üyeye malik olmakla cidden mutludur. O, yalnız Meslek'in ilkelerini desteklemek, yaşam ve çalışmalarında tabik etmekle kalmayıp çabuk işleyen hukukçu kafası ile, kuvvetli kalemını de kullanarak sahte masonluğa karşı savaşa katılmaktadır.

Son kitabı, herbiri ayrı bir özel konuyu inceleyen üç ayrı bölümden oluşur.

Birincisi, Roman Katolik Kilisesi ile meşhur çekişmenin - ki Fransa'da hakim olan Dindir yatışmış ve uzun süreden beri Franmason olan Roman Katoliklerine ceza tatbik etmemekte olduğuna aittir. Alec Mellor'un kitabını Peder Jean - Claude Desbrosse'a -genç bir Roman Katolik rahip- ithaf etmesi dikkate değer; bu rahip Franmasonluğun Din'in hizmetkârı olduğunu nakleden eski gerçeklere inandığını, ancak, hâlâ, Mesleğe girenlere Kilise'ce lânet yağdırılmasına esef ettiğini bildirmiştir.

Gerçek bir masonik tevazu ile, Alec Mellor bu konunun çözümünde kendi oynadığı mühim rolden hiç söz etmemiştir.

Kitabın ikinci bölümü Kadın ve Franmasonluk'la meşgul olurki, bir çözüm yolu göremesek bile, kadınların 'lib.'i -yaşam iradesi-artmış olan bu günlerde bilmezlikten gelinemeyecek bir konudur.

Fransa'da Kadın-Masonluk'u ve Karışık (Kadın-Erkek) Masonluk, sahte (G.M.) erkek obediyanlarınca yetiştirilmekte ve teşvik edilmektedir; onların damgasını taşır. Kadınlar, bu Kralî San'atı, paralel biçimde ve uygun yapacaklarsa, bunu muntazam bir şekilde yapmalarının daha iyi olacağı insanın aklına geliyor. (?)

Alec Mellor, 18. yüzyılda kurulmuş «Adoption» Localarından başlayarak, eski bir G. O. Locasında, Franmasonluğa inisye edildikten sonra Paris'te 1895'te «Human Right» adlı paramasonik organizasyonu'nu kuran Maria Deraismes ve arkadaşlarına ve hâlen Fransa'da, İngiltere'de ve diğer memleketlerdeki Kadın ve Kadın-Erkek kuruluşlarına kadar tarihî bir etüt sergilemektedir.

Sonra da, Kadın'ların kabulüne yanlı veya karşı olan pek çok kişinin görüşlerini de, taraf tut-

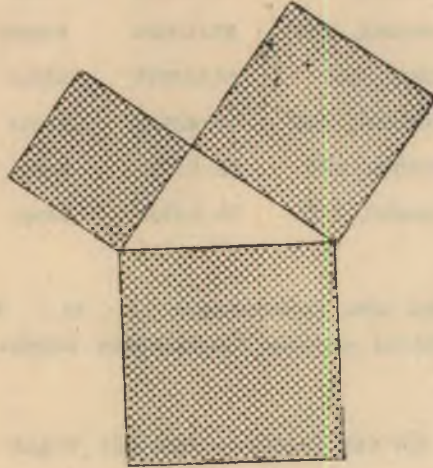
madan, belgelemektedir. Son kriptik notu : «Masonik feminizm'in nihaî zaferi belki önlenemeyecektir, fakat bu aklın mağlubiyeti demek olur.» şeklindedir.

Kitabın son bölümünde Alec Mellor, zorunlu olarak, Gayrimuntazam Masonluk'un tefsircileri'nin - exegetists - «The double Tradition» çift gelenek dedikleri ve Anderson Anayasasının (Constitutions) sofistikt tefsirinden de -ukalaca- söz etmektedir.

Bunlara göre, 1723 birinci bas-

kı Deist ve rasyonelist olarak «Stupid Atheist» leri, giriş için engellemekte fakat, zeki, akıllı olanlar hakkında bir imâ'da bulunmamakta; 1738 ikinci bas-kısı ise tam tersine Teist ve tevarüs edilen gerçekler diye ortaya atılan Temel İlkeler'den sapmalar gösterilmektedir.

Mellor K. daha sonra, İngiltere Birleşik B. L. nın birönceki B. Üs. nın 24 haziran 1975 de yaptığı kuvetli bir bildiri'den bahsederek sonunda Elma ile Kurt arasında bir Birlik Sorunu söz-konusu olamayacağını göstermeye çalışıyor!

ARAMIZDAN AYRILANLAR

Adı	Doğumu	Tekris tarihi	Son Locası	Eb. Maş.'a intikali
Murat Timurhan	Dağıstan, 1899	13.10.1960	Çağ	24. 8.1978
Kemal Alankuş	Sarıkamış, 1912	7.11.1963	Yükseliş	10. 9.1978
Nidai Şarlak	Konya, 1932	14. 2.1977	Delta	21. 9.1978
Akın Doğan	Akşehir, 1929	13.10.1975	Sevgi	21. 9.1978
Haydar Köseoğlu	Denizli, 1921	1. 3.1974	Uyanış	21. 9.1978
Süleyman Arısoy	İstanbul, 1920	28. 6.1973	Yıldız	24. 9.1978
Talha Serhatli	İstanbul, 1925	22.11.1974	Piramit	2.10.1978
Aydın Özder	Hopa, 1937	14.10.1976	Ahiler	21.10.1978
İbrahim Kender	Eskişehir, 1902	14. 4.1950	Kültür	18.11.1978
Orhan Şenol	Ankara, 1926	19. 6.1975	İzmir	20.11.1978
Müeyyed Berdan	İstanbul, 1911	20. 5.1957	Sevgi	28.11.1978

Eb.: Maş.'a intikal eden Kardeşlerimize Ev.: Ul.: Mi.'ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

Derleyen : Sahir ERMAN — Suha UMUR

ANTOINE COMMENDINGER

1822 — ?

İstanbul'da ilk açılan Batı Musikîsi alet ve notalarını satan mağazaların en önemlisinin Macar asıllı sahibi. 1872'de satın aldığı mağazayı «Piano et Musique — A. Commedinger» adı altında açarak uzun yıllar bu konuda İstanbullulara hizmet etti.

Antoine Commendinger K., 10 mayıs 1864 tarihinde İstanbulda l'Union d'Orient Locasında tekeris edilmiştir.

İBRAHİM TEMO

1865 — 1945

Türk hekimi ve siyaset adamı. İlk öğrenimini Ohri'de yaptı. İstanbulda Rüşdiye'yi okuduktan sonra Askerî Tıbbiyeye girdi. Burada öğrenci iken dört arkadaşı ile birlikte Abdülhamid istibdadına karşı hürriyet mücadelesi yapmak üzere gizli «İttihad-ı Osmanî» cemiyetini kurdu ve cemiyetin idare heyeti reisi oldu. 1908 hareketine kadar yurt dışında istibdadın yıkılması için çalıştı. Meşrutiyetin ilânından sonra Türkiye'ye geldi. Darülaceze müdürlüğünde ve Beyoğlu sıhhiye müfettişliğinde bulundu. Daha sonra Romanyaya dönerek orada Senato üyeliğine seçildi. İstanbulda toplanan 1936 Balkan Tıp kongresine Romanya temsilcisi olarak katıldı.

İbrahim Temo K., 29 mart 1909 tarihinde İstanbulda Resne Mahfelinde 10 Mat. No. sı ile tekeris edilmiş, hemen sonra 28 haziran 1909 tarihinde Muhibban-ı Hürriyet Mahfeline kurucu üye olarak 7 Mat. No. sı ile katılmıştır.

ŞÜKRÜ ŞENOZAN

1875 — 1954

Türk hekimi ve şarkı bestekârı. İdadî ve Mekteb-i tıbbiyeyi bitirdi. Belediye tabiplikleri yaptı. Millî Mücadelede miralay olarak çalıştı. Sıhhiye vekâleti Hıfzıssıha şube müdürü oldu. 5. devrede Kastamonu mebusu seçildi. Sonra hekimlik yaptı. Küçük yaşta musikiye istidat gösterdi. Zekâi Dededen, Enderûnî Ali beyden, İzmirde Santo Şikârî'den meşk etti. Şarkı formunda eserler besteledi. Güftesini F. H. Demirelli K.: 'in yazmış olduğu «Gönül harareti sönmez şarab-ı kevserle» Buselik düyek şarkısı onundur.

Osman Şükrü Şenozan K.:, İstanbulda İdeal Locasının azasından idi.

MEHMET CEMİL UYBADIN

1381 — 1957

Türk askeri ve devlet adamı. Harbiyeyi ve Harp akademisini bitirdi. Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklâl harblerine katıldı. Çatalca mıntika kumandanlığı yaptığı sırada Tekirdağ mebusu seçildi ve Cumhuriyet Halk Fırkası kurucuları arasında yer aldı. C. H. P. genel sekreteri, İçişleri bakanlığı yaptı. 1950'ye kadar Tekirdağ milletvekili idi.

İstanbulda Murat Mahfelinde tekris edilmiş olan Cemil Uybadın K.:, 1929 yılında 33 dereceye yükselmiştir.

M. KEMAL ÖKE

1884 — 1955

Türk hekimi. Askerî tıbbiyeyi bitirdikten sonra Gülhane hastahanesine asistan oldu. Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklâl harplerine operatör olarak katıldı. İstiklâl madalyası aldı. Gülhane hastanesinde hocalığını sürdürdü. 1927 A. B. D. tıp kongresinde Türkiyeyi temsil etti.

20 ocak 1925 tarihinde 212 Mat. No. sı ile İstanbulda Muhibban-ı Hürriyet Mahfelinde tekris edilmiş olan M. Kemal Öke K.:, 1930 ile 1933 senesi arasında Büyük Üstat, 1948 ile 1955 seneleri arasında da Hakim Büyük Amir olmuştur. Açılıştan sonra Ülkü Locasının 1 Mat. No. 1 üyesi olan M. Kemal K.:, Atlas ve Libertas Localarına da kurucu üye olarak katılmıştır.

MÜMTAZ FAİK FENİK

1904 — 1974

Türk gazetecisi. İstanbul Hukuk fakültesini, daha sonra Brüksel İk-

tisadî İlimler fakültesini bitirdi. Gazeteciliğe İstanbul Üniversitesinde okuduğu sıralarda başlayan Fenik, Cumhuriyet, Vatan, Tan, Ulus gibi gazetelerde muhabirlik, yazarlık ve yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1939'da Ankara radyosunda «Radyo Gazetesi» yayınına başladı. 1949'da Demokrat Partinin yayın organı olarak çıkmağa başlayan «Zafer» gazetesinin kurucuları arasında yer aldı ve bu gazetenin başyazarlığını yaptı. İki dönem D. P. Ankara milletvekilliği, yapan Fenik, 1960'ta Yassıada divanında yargılanarak mahkûm edildi; aftan yararlanarak cezaevinden çıktıktan sonra Son Havadis gazetesinde başyazılar yazdı ve bu çalışması ölümüne kadar sürdü. Mümtaz Faik Fenik K.:., İstanbulda Resne Mahfelinde 21 mart 1929 tarihinde 370 Mat. No. sı ile tekris edilmiştir.

PAUL RAMADIER

1881 — 1961

Fransız Devlet adamı. Leon Blum zamanında Bakan 1941 de III. Cumhuriyetin sona ermesine ve Mareşal Pétain'in tam yetki ile Devlet Başkanı olmasına karşı çıkmıştır. Kurtuluştan sonra De Gaulle Hükûmetinde Bakan olduktan sonra IV. Cumhuriyetin ilk Başbakanı olmuş ve sonraki Hükûmetlerde de Bakanlık yapmıştır.

22 şubat 1913 te Rodez vâdisindeki La Parfarite Union L. da tekris edilmiş ve 25 yıl süre ile La Nouvelle Cordialité L. nin Ü. M. liğini yapmıştır.

ALEXANDRE GENDEBIEN

1789 — 1869

Belçikalı Devlet adamı. Çeşitli Hükûmetlerde Bakanlık yapmıştır. Bruxelles vâdisindeki Les Amis Philanthropes L. üyesi idi.

LUIGI BOSSI

1758 — 1835

İtalyan tarihçisi. Aynı zamanda arkeolog. Milletvekilliği ve Devlet müşavirliği yapmıştır. Milano Devlet Arşivinde bulunan bir belgeden mason olduğu anlaşılmakta ise de, L. sı belli değildir.

PIETRO DAMIANO ARMANDI

1778 — 1855

İtalyan Generali. Fransız generallerinden Massena'nın komutası altında, Cenova'nın savunmasına katılmış, Napolyon'un çeşitli savaşlarında yararlık göstermiştir. Son günlerinde Fransa'da Saint-Clond Kütüphanesinin müdürlüğünü yapmıştır.

Brescia vâdisindeki Reale Amalia Augusta L. nda ikinci Nazır olmuştur.

JEAN BAPTISTE CHAMPAGNY

1756 — 1834

Cadore Dükü. Etats-Généraux'da soyluların milletvikili. 1804 te İçişleri, 1807 de Dışişleri Bakanı, 1806 dan 1814 e kadar Fransız Büyük Locası Büyük Koruyucusu olmuştur.

KONT LEVIN LEONTEVIÇ BENNIGSEN

1745 — 1826

Rus generali. 1788 Türkiye, 1793 Polonya ve 1796 İran savaşlarında komutanlık etmiştir. 1801 de Çar Birinci Pol'ün tahttan indirilmesi ve öldürülmesiyle sonuçlanan ayaklanmaya katılmıştır.

1776 da Petersburg vâdisindeki «La Candeur» L. nı kurmuş ve bu L. da Ü. M. olmuştur.

ION BRATIANU

1821 — 1891

1881 den 1888 e kadar Romanya Başbakanı. Paris'te tekeris edildikten sonra Romanya'daki Steauna Dunareî (Tuna yıldızı) L. nin kurucularından olmuştur.

LOUIS BLANC

1811 — 1882

Fransız tarihçisi ve Devlet adamı. Napolyon devrinde yurt dışı edilmiş, İmparatorluğun sona ermesini müteakip milletvekili ve senatör olmuştur.

Valence vâdisindeki Humanité de la Drome L. üyesi idi.

RICHARD COLLEY

1760 — 1842

Mornington Kontu ve Wellesley marki'si İngiliz genrali, diplomatı. Dışişleri Bakanlığı ve Hindistan Genel Valiliği yapmış, ticaretin serbestliğini ve katoliklerin dinî özgürlüklerini savunmuştur. Wellington'un kardeşi idi.

Trim vâdisindeki 494 numaralı bir İrlanda L. da tekeris edilmiş ve babasının B. Ü. ıktan ayrılmasından 5 yıl sonra 1782 de İrlanda B. L. da B. Ü. olmuştur.

